

Carly van Mensvoort
Eline Luyten
Joris Cuppen

Grotere klassen en meer zorgleerlingen: Invloeden van klassenkenmerken op werkdruk, tevredenheid en verzuim

Een onderzoek in opdracht van de Algemene Onderwijsbond

Grotere klassen en meer zorgleerlingen: Invloeden van klassenkenmerken op werkdruk, tevredenheid en verzuim van leraren in het basis- en voortgezet onderwijs

Carly van Mensvoort, Eline Luyten & Joris Cuppen
juni 2023

© 2023 ResearchNed Nijmegen in opdracht van AOb

Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding. ResearchNed werkt conform de kwaliteitsnormen NEN-EN-ISO 9001:2015 voor kwaliteitsmanagementsystemen, NEN-ISO 20252:2019 voor markt-, opinie- en maatschappelijk onderzoek en NEN-ISO 27001:2017 voor informatiebeveiliging

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Eerder onderzoek	2
1.2 Leeswijzer	3
2 Data en definities	4
2.1 Opzet	4
2.2 Deelname en respons	4
2.3 Representativiteit sample	6
2.4 Definitie klassengrootte en zorgleerlingen	6
3 Klassengrootte en zorgleerlingen	7
3.1 Hoe groot zijn de klassen?	7
3.2 Hoe groot is het aandeel zorgleerlingen?	8
3.3 Hoeveel ondersteuning	8
3.4 Klassenklimaat	10
4 Ervaringen van leraren	11
4.1 Werkdruk en tevredenheid	11
4.2 Ander werk willen	13
4.3 Ziekteverzuim	14
5 Klassengrootte, zorgleerlingen en de ervaring van leraren	16
5.1 Wat vinden leraren zelf?	16
5.2 Ervaringen van leraren in relatie tot klassengrootte en aandeel zorgleerlingen	18
6 Conclusie	32
Bijlage A: Geraadpleegde literatuur	34
Bijlage B: Representativiteit	35
Bijlage C: Vragenlijst	37
Bijlage D: Multivariate analyses	43

Managementsamenvatting

Leraren in Nederland ervaren een hoge werkdruk

De grootte van de klas en de mate waarin leerlingen extra zorg nodig hebben hangen hiermee samen. In dit rapport is onderzocht in hoeverre deze klassenkenmerken samenhangen met de werkdruk van leraren alsook hun tevredenheid, ziekteverzuim en hun intentie om in het onderwijs te willen blijven werken. Hiervoor zijn ruim 7.000 leraren in het basis- en voortgezet onderwijs bevestigd. Of lesgeven aan een kleinere klas het leraarschap aantrekkelijker maakt is op twee manieren onderzocht. Leraren zijn afzonderlijk gevraagd naar deze zaken waarbij is gekeken naar de statistische samenhang; daarnaast zijn leraren direct gevraagd naar de verwachte uitkomst van het hebben van minder (zorg)leerlingen in de klas.

We vinden inderdaad dat leraren regelmatig overwerken. Meer dan 80% van de bevestigde leraren geeft daarbij aan dat zij niet genoeg tijd hebben om hun leerlingen voldoende persoonlijke aandacht te geven. Een groep van min of meer even grote omvang vindt de werkdruk te hoog of veel te hoog. Ook geeft meer dan 20% aan dat zij over vijf jaar buiten het onderwijs willen werken en geeft, van de leraren die tenminste 1 dag dit schooljaar ziek zijn geweest, tussen de 31 (voor basisonderwijs) en 45 (voor vo) procent aan dat hun ziekteverzuim ten minste deels het gevolg was van het lesgevend werk. Wel geeft zo'n 64% van de leraren ook aan dat zij over het algemeen tevreden zijn met hun baan (c.q. een cijfer 7 of hoger).

Het hebben van veel (zorg)leerlingen leidt tot moeilijker werkomstandigheden van leraren

Statistische analyses, waarin ook rekening wordt gehouden met andere factoren, tonen aan dat de ervaringen van leraren inderdaad samenhangen met de klassengrootte en het aandeel zorgleerlingen. Uiteraard willen leraren het beste voor elke leerling. Toch zien we dat de klas er toe doet voor de leraar: hoe groter de klas of de groep zorgleerlingen, hoe vaker leraren aangeven dat ze een te hoge werkdruk ervaren en dat ze minder tevreden zijn over hun werk. Voor leraren in het basisonderwijs leidt dit er over het algemeen echter niet toe dat ze ook vaker nadenken over ander werk buiten het onderwijs: voor leraren in het voortgezet onderwijs zet het hebben van een zeer grote klas en het hebben van meer zorgleerlingen wel vaker aan tot deze overweging. Ook rapporteren leraren in het vo met grotere (t.o.v. kleinere) klassen meer dagen ziekteverzuim dit schooljaar. Verder zien we dat, in zowel het basis- als voortgezet onderwijs, het hebben van meer zorgleerlingen in de klas, leidt tot meer ziekteverzuim onder leraren. Er spelen uiteraard ook andere factoren een rol voor de uitkomstmaten. Zo is er bijvoorbeeld een onderscheid te maken naar leeftijd, type contract en ervaring, waarbij jongere leraren over het algemeen minder werkdruk ervaren (in basisonderwijs en vo) en meer tevreden zijn met hun werk (in vo), leraren met een vast contract meer werkdruk ervaren (in basisonderwijs), en leraren met meer jaren onderrichtservaring minder tevreden zijn met hun werk (in basisonderwijs en vo). Ook heeft het klassenklimaat invloed: een positief klimaat in de klas hangt samen met positieve uitkomsten voor leraren.

De leraren zelf bevestigen deze relaties: ze verwachten dat met name een kleiner aantal zorgleerlingen tot minder werkdruk leidt en tot meer werkplezier (hoewel dit verschil kleiner is t.o.v. het verschil in werkdruk). Maar kleinere klassen alsook (in gelijke mate) het hebben van minder andere taken buiten het lesgeven helpt volgens leraren om de werkdruk tegen te gaan.

Kleinere klassen en minder zorgleerlingen maken het beroep 'leraar' aantrekkelijker

Leraren lijken over het algemeen gebaat bij kleinere klassen en een minder groot aandeel zorgleerlingen. Dit is relevant met het oog op het aantrekkelijker maken van het leraarschap en ook het behouden van leraren in het vak.

1 Inleiding

Leraren in Nederland ervaren een hoge werkdruk. Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat leraren vaak overwerken en hun werk méér belastend vinden dan anderen. Zo blijkt uit de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2022¹ dat binnen het onderwijs men vaker aangeeft burn-out klachten te hebben. Ook het ziekteverzuim is hoger dan het landelijke gemiddelde. Tegelijkertijd is er in het onderwijs een lerarentekort. Door het lerarentekort wordt de druk op leraren hoger en zullen zij eerder uitvallen of de onderwijssector verlaten, wat het tekort weer groter maakt.

Twee factoren die mogelijk bijdragen aan deze werkdruk, en hieraan gerelateerde negatieve gevolgen, zijn de grootte van de klas en de mate waarin deze leerlingen extra zorg nodig hebben. In een grotere klas moet de aandacht over meer leerlingen worden verdeeld en is er dus minder tijd per leerling. Daarnaast geldt dat er voor oudere leerlingen meer moet worden nagekeken en meer ouder- of rapportgesprekken gevoerd moeten worden, wat meer werk inhoudt. Ook voor leerlingen die meer zorg nodig hebben - die over het algemeen meer aandacht zullen vereisen dan niet-zorg-leerlingen - kan men verwachten dat dit leidt tot een hogere werkdruk voor leraren. Zo bleek onder andere uit een evaluatie naar de invoering van passend onderwijs dat leraren aangaven dat deze invoering, een stelselwijziging gericht op leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften, leidde tot een hogere werkdruk (Ledoux & Waslander, 2020).

De volgende twee onderzoeksvragen staan in dit onderzoek centraal:

1. In hoeverre leiden grotere klassen tot meer werkdruk, minder werktevredenheid, meer verzuim en een mindere intentie om in het onderwijs te willen blijven werken van leraren?
2. In hoeverre leiden meer zorgleerlingen tot meer werkdruk, minder werktevredenheid, meer verzuim en een mindere intentie om in het onderwijs te willen blijven werken van leraren?

Om dit te onderzoeken zijn leraren in het basis- en voortgezet onderwijs bevroegd over verschillende aspecten van hun baan met een online enquête. Daarnaast is leraren hierin gevraagd naar de klassen waar zij les aangeven. Door deze twee zaken aan elkaar te relateren kunnen we zien of leraren met meer leerlingen minder tevreden zijn over hun baan.

1.1 Eerder onderzoek

Verzuim door werkdruk is het hoogst onder leraren (t.o.v. andere beroepsklassen) (CBS, 2022). In eerder onderzoek is ook het beeld geschetst dat de werkdruk onder leraren in Nederland bovengemiddeld hoog is, en dat de groep leraren die met een hoge werkdruk te maken krijgt in de afgelopen jaren ook bovengemiddeld is toegenomen (Hummel, Hooftman & Schelvis, 2019). Daarnaast, zo bleek uit dit onderzoek, komt een hogere werkdruk vaker voor in grotere scholen (in het po), en bleek ervaren werkdruk onafhankelijk te zijn van het aantal contracturen.

Er is vrij weinig bekend over de werkervaring van leraren in relatie tot de grootte of de samenstelling van de klas. In (internationaal) onderwijsonderzoek dat zich richt op klassengrootte is oorspronkelijk veelal gekeken naar de invloed van het aantal leerlingen in de klas op de behaalde resultaten van leerlingen, en, daaropvolgend, naar de link tussen klassengrootte en processen in de klas, zoals tevredenheid met de leraar, lesmethoden en interacties tussen leerlingen en leraar. In beide gevallen bestaat er echter geen eenduidige conclusie over de (vaak veronderstelde positieve) bijdrage van kleinere klassen aan

1 Zie <https://www.monitorarbeid.tno.nl/nl-nl/visualisaties/nea-benchmarktool>

leerprestaties (Blatchford & Russel, 2019; Hattie, 2005; Solheim & Opheim, 2019). Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat een kleinere klas een leraar de mogelijkheid biedt leerlingen meer persoonlijk te begeleiden, maar een grotere klas het inzetten van kwalitatief goed groepswork, wat een leraar ook tijd kan besparen, vereenvoudigd. Specifiek voor samenstelling van de klas tonen studies in Nederland aan dat de aanwezigheid van zorgleerlingen geen invloed heeft op de leerprestaties van klasgenoten (Roeleveld, Karssen & Ledoux, 2014; Ruijs, 2017). Met het oog op leerlingen wordt aangestuurd op het onderzoeken van welke praktijken (bijv. lesmethoden) het beste werken in welke situatie (bijv. een kleine of grote klassen) (Blatchford & Russel, 2019).

Maar over leraren en hoe het hebben van meer (zorg)leerlingen in de klas relateert aan hun werkervaring is weinig bekend. De werkdruk onder de lerarenpopulatie is bijzonder hoog, met alle gevolgen van dien, iets wat diverse studies ook aankaarten (maar vaak zonder een expliciete directe link naar grootte van de klas) (Madigan & Kim, 2021). Een studie uit Japan toont aan dat een hogere leraar-leerling ratio gepaard gaat met meer ervaren werkdruk en langere werkdagen (Hojo, 2021). Ook kan het hebben van meer zorgleerlingen in de klas extra belastend zijn voor de leraar, bijvoorbeeld wegens vergadertijd (Van Bergen, Van der Meer & Van Otterloo, 2008). Het is dan ook aannemelijk dat er een wens is voor kleinere klassen, ook al halen leraren voldoening uit werken met (zorg)leerlingen (Vogels, 2009). Onderzoek heeft nog weinig specifiek inzicht verschaft in of er verschillen bestaan tussen leraren met kleinere of grotere klassen in ervaren werkdruk, werktevredenheid en uitval.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt allereerst uitleg gegeven over de gebruikte methoden in dit onderzoek. Hierin wordt onder andere de respons en representativiteit behandeld. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens ingegaan op de aangegeven klassengroottes en de aanwezigheid van leerlingen die extra zorg nodig hebben. In hoofdstuk 4 worden de uitkomsten van de ervaringen van leraren over hun baan weergegeven: hierin wordt ingegaan op de ervaren werkdruk en werktevredenheid, de mate waarin leraren ander werk zoeken en de mate van verzuim. Deze twee zaken, kenmerken van de klas en de ervaringen van leraren, worden in hoofdstuk 5 aan elkaar gerelateerd; hierin wordt ingegaan op de hoofdvragen van dit onderzoek, namelijk in hoeverre deze klassenkenmerken

2 Data en definities

2.1 Opzet

Leraren en leraren in opleiding zijn in april/mei 2023 op drie manieren benaderd om deel te nemen aan de online vragenlijst. Allereerst heeft de Algemene Onderwijsbond (AOB) via een uitnodiging via email haar leden in po en vo gevraagd om deel te nemen aan de vragenlijst. Via digitale nieuwsbrieven van AOB zijn ook niet-leden benaderd. Verder hebben zij via social media (Twitter en Facebook) een oproep gedaan om deel te nemen. Daarnaast is een willekeurige steekproef getrokken onder alle po-scholen en vo-scholen waarbij een derde van de scholen is geselecteerd. Deze scholen zijn per email aangeschreven met de aankondiging van het onderzoek en de vraag of zij de link naar de vragenlijst door wilden sturen aan de leraren van hun school. Tot slot zijn leraren die in eerdere onderzoeken bij ResearchNed hebben aangegeven om benaderd te worden voor onderzoek benaderd voor dit onderzoek. Voor de eerste twee genoemde methoden is een open link gebruikt. De laatste groep is persoonlijk benaderd (oftewel, met een unieke link). Er is één reminder verstuurd naar het lerarenpanel van ResearchNed en via de AOB. De volledige vragenlijst is opgenomen in Bijlage C: Vragenlijst.

Met deze enquêtegegevens relateren we verschillende leraar-ervaringen aan de klassengrootte en het aandeel zorgleerlingen. Hierbij is de veronderstelling dat dit een causaal verband is (een grotere klas leidt tot meer werkdruk); met de data kunnen we echter alleen een statistische samenhang laten zien. Het is echter een plausibele verwachting (en in overeenstemming met eerder onderzoek) dat dit (tenminste deels) een causaal verband is. Alternatieve verklaringen zijn omgekeerde causaliteit: meer werkdruk leidt tot een grotere klas, of, zowel de werkdruk als klassengrootte worden verklaard door een andere gedeelde factor, als hypothetisch voorbeeld: docenten in grotere steden hebben vaker te maken met grotere klassen en hebben vaker een hogere werkdruk). Voor dit laatstgenoemde controleren we in de multivariate analyses (zie bijlage D), het eerstgenoemde is minder plausibel.

2.2 Deelname en respons

Tabel 1 toont het totale deelnameoverzicht naar onderwijssector en benaderingsmethode. Gegeven de benaderingsmethoden is onbekend hoeveel leraren (in opleiding) er exact benaderd zijn:

- Er zijn 3.223 scholen in totaal aangeschreven: in het basisonderwijs 2.443 scholen, in het (voortgezet) speciaal onderwijs 174 scholen en in het voortgezet onderwijs 606 scholen.
- Vanuit de AOB zijn ongeveer 63.000 leden en niet-leden aangeschreven per e-mail of via digitale nieuwsbrieven en is er een oproep geplaatst via social media (Twitter en besloten Facebook-groepen).
- Vanuit het lerarenpanel van ResearchNed zijn 24.991 leraren in totaal aangeschreven: in het primair onderwijs 6.890 leraren en in het voortgezet onderwijs 18.101 leraren.

In totaal hebben 11.482 respondenten de vragenlijst geopend en zijn 8.659 respondenten de vragenlijst gestart (c.q. eerste vraag beantwoord). In de uitnodiging en bij de start van de vragenlijst is expliciet aangegeven dat de vragenlijst is bedoeld voor leraren (in opleiding) in het basis- en voortgezet onderwijs die momenteel ook actief zijn in het onderwijs. Daarnaast is dit aan het begin van de vragenlijst gecontroleerd met een eerste selectie-vraag naar de huidige functie in het onderwijs (“leraar”, “leraar in opleiding: lerarenopleiding, stagiair of zij-instroom”, of “anders”). Bij de antwoordoptie “anders” is expliciet aangegeven dat de vragenlijst in dat geval stopt. Verder is gecontroleerd met twee daaropvolgende selectie-vragen of leraren momenteel lesgevende taken hebben en in welke onderwijssector ze werken. Het inhoudelijke gedeelte van de vragenlijst wordt uiteindelijk niet voorgelegd

aan 611 respondenten omdat zij niet tot de doelgroep behoren. Vervolgens worden de onvolledig ingevulde vragenlijsten (888) niet meegenomen in onze analyses: van deze onvolledig ingevulde vragenlijsten bevat het grote merendeel ook geen informatie over de kernvariabelen klassengrootte en zorgleerlingen.

De vragenlijst is volledig ingevuld door 7.160 leraren: 3.837 leraren (54%) zijn werkzaam in het basisonderwijs, 421 leraren (6%) zijn werkzaam in gespecialiseerd onderwijs (sbo, so, vso), en 2.902 leraren (40%) zijn werkzaam in het voortgezet onderwijs. De resultaten zullen per onderwijssector worden gepresenteerd. Leraren en leraren in opleiding worden hierbij niet apart van elkaar besproken, omdat de aantallen voor leraren in opleiding in de totale sample te laag zijn (<2%).

Verder is de meerderheid van het geanalyseerde sample benaderd via de AOb, namelijk 69 procent. Dit verschilt echter wel naar onderwijssector: voor het basisonderwijs geldt dit voor 81 procent van de leraren, voor het gespecialiseerd onderwijs 88 procent en voor het voortgezet onderwijs 50 procent.

Tabel 1: Deelname overzicht

		<u>Totaal:</u>		<u>Via AOb</u>		<u>Via Scholen</u>		<u>Via leraren panel RN</u>	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Totaal:	Geopend (link)	11.482		8.611		1.148 ¹		1.723	
	Gestart	8.659	75	6.103	71	923 ²	80	1.633	95
	Gestopt door/tijdens selectievragen	-611		-483		-66		-62	
	Gestopt vroegtijdig (na selectievragen)	-888		-696		-83		-109	
	Afgerond	7.160	83	4.924	81	774	84	1.462	90
Basisonderwijs	Gestart (na selectievragen)	4.340		3516		432		392	
	Gestopt vroegtijdig	-503		-425		-49		-29	
	Afgerond	3.837	88	3.091	88	383	89	363	93
Voortgezet onderwijs	Gestart (na selectievragen)	3.203		1.663		379		1.161	
	Gestopt vroegtijdig	-301		-202		-28		-71	
	Afgerond	2.902	91	1.461	88	351	93	1.090	94
Gespecialiseerd onderwijs:									
totaal	Gestart (na selectievragen)	505		441		46		18	
	Gestopt vroegtijdig	-84		-69		-6		-9	
	Afgerond	421	83	372	84	40	87	9	50
sbo	Gestart (na selectievragen)	170		152		16		2	
	Gestopt vroegtijdig	-27		-22		-5		-0	
	Afgerond	143	84	130	86	11	69	2	100
so	Gestart (na selectievragen)	112		105		6		1	
	Gestopt vroegtijdig	-14		-13		-1		-0	
	Afgerond	98	88	92	88	5	83	1	100
vso	Gestart (na selectievragen)	223		184		24		15	
	Gestopt vroegtijdig	-43		-34		-0		-9	
	Afgerond	180	81	150	82	24	100	6	40

1: uit 214 scholen

2: uit 193 scholen

2.3 Representativiteit sample

De groep van 7.160 leraren die de vragenlijst volledig heeft ingevuld is, waar mogelijk, vergeleken met beschikbare populatiegegevens bij DUO op diverse kenmerken: stedelijkheid, landsdeelregio en het type contract². Zie hiervoor tabel 4 (basisonderwijs), tabel 5 (gespecialiseerd onderwijs) en tabel 6 (voortgezet onderwijs) in Bijlage B: Representativiteit. Gegeven de (kleine) afwijkingen tussen onze sample en de onderzoekspopulatie (zie tabellen) wordt er een weegfactor berekend. Het toepassen van de weging verkleint deze afwijking op de kenmerken die zijn meegenomen in het aanmaken van de weegfactor. In dit onderzoek wordt de weegfactor gebaseerd op de kenmerken stedelijkheid, regio en contract. De resultaten worden gebaseerd op de gewogen sample: zie ook de tabellen voor de verdelingen na het toepassen van de weegfactor.

2.4 Definitie klassengrootte en zorgleerlingen

Om klassengrootte vast te stellen is aan leraren (i.o.) gevraagd hoeveel leerlingen ze dit schooljaar (gemiddeld) in hun klas hebben³. Er is voor gekozen om het aantal leerlingen te categoriseren voor onze analyses. We hanteren andere categorieën voor gespecialiseerd onderwijs dan voor basis- en voortgezet onderwijs, omdat klassen in gespecialiseerd onderwijs inherent kleiner zijn. Voor basis- en voortgezet onderwijs zijn de volgende vier categorieën gebruikt:

- 21 leerlingen of minder (kleine klas),
- 22 t/m 25 leerlingen (middelgrote klas)
- 26 t/m 28 leerlingen (grote klas)
- 29 leerlingen of meer (zeer grote klas)

Voor gespecialiseerd onderwijs wordt klassengrootte opgedeeld in drie groepen van gelijke grootte: oftewel, ongeveer een derde van de leraren in onze sample geeft les aan een kleine klas, een derde geeft les aan een middelgrote klas en een derde geeft les aan een grote klas⁴. Een opdeling in meer groepen (bijv. o.b.v. kwartielen) is niet wenselijk gegeven de vrij kleine sample van leraren in gespecialiseerd onderwijs.

Voor inzicht in de grootte van de groep zorgleerlingen is daarna aan leraren in het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs gevraagd naar het aantal (basisonderwijs) of het aandeel (voortgezet onderwijs) leerlingen die extra hulp nodig hebben door zorg-, leer- of gedragsproblemen. Ook het aantal/aandeel zorgleerlingen is gecategoriseerd voor onze analyses. Binnen het basisonderwijs en binnen het voortgezet onderwijs worden, zo goed als mogelijk, vier groepen van gelijke grootte gemaakt. Dit komt neer op de volgende categorisatie:

- 1^e kwartiel: minder dan 6 leerlingen (basisonderwijs); minder dan 12 procent van leerlingen (vo)
- 2^e kwartiel: 6 of 7 leerlingen (basisonderwijs); 12 tot en met 20 procent van leerlingen (vo)
- 3^e kwartiel: 8,9 of 10 leerlingen (basisonderwijs); 21 tot en met 33 procent van leerlingen (vo)
- 4^e kwartiel: meer dan 10 leerlingen (basisonderwijs); meer dan 33 procent van leerlingen (vo)

2 Voor de kenmerken contract aanstelling en leeftijdsgroep zijn de populatiegegevens en de sample niet exact te vergelijken wegens verschillen in de gehanteerde categorieën.

3 Voor leraren in (speciaal) basisonderwijs of speciaal onderwijs is aangegeven de vraag in te vullen voor de klas waar ze de meeste uren voor werkzaam zijn (indien ze meerdere klassen hebben).

4 Tot de eerste groep (1e tertiël) behoren leraren met een klas van minder dan 14 (sbo), 12 (so) of 10 (vso) leerlingen, en tot de derde groep (3e tertiël) behoren leraren met een klas van meer dan 15 (sbo), 13 (so) of 12 (vso) leerlingen.

3 Klassengrootte en zorgleerlingen

Om een beeld te schetsen van de huidige context wordt in dit hoofdstuk gekeken naar de klassengrootte en hoe die verdeeld is. Vervolgens wordt het aandeel leerlingen dat extra hulp nodig heeft door zorg-, leer- of gedragsproblemen in kaart gebracht. Tot slot kijken we in dit hoofdstuk naar de ondersteuning in de klas en het klassenklimaat.

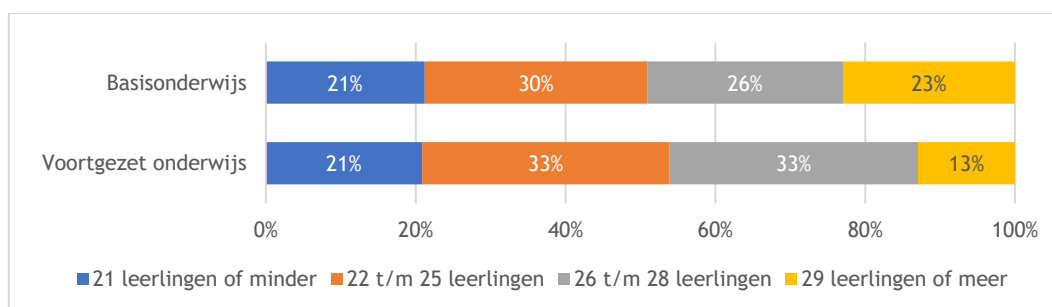
3.1 Hoe groot zijn de klassen?

We beginnen met een overzicht van de huidige klassengroottes en vervolgens het aandeel zorgleerlingen in de klassen. In de steekproefdata voor dit onderzoek is het gemiddelde aantal leerlingen per klas 25 leerlingen in zowel het basis- als voortgezet onderwijs. In het gespecialiseerd onderwijs (sbo, so, vso) is het gemiddelde aantal 13 leerlingen per klas.

In onderstaand grafiek (figuur 1) wordt de klassengrootte weergegeven in categorieën voor het basis- en het voortgezet onderwijs. De meeste klassen zijn middelgroot (22 tot en met 25 leerlingen) of groot (26 tot en met 28 leerlingen): 30 procent respectievelijk 26 procent in basisonderwijs en 33 procent in beide gevallen in voortgezet onderwijs. Deze indeling is gebaseerd op bekende gegevens over gemiddelde klassengroottes en onderzochte effecten daarvan op leerlingen en leerkrachten. De AOb pleit voor een maximum aantal van 21 leerlingen per klas om zowel de uitstroom en het verzuim onder leraren terug te dringen als de leerprestaties van kinderen te verhogen⁵. In onze sample heeft 21 procent van de leraren een kleine klas van 21 leerlingen of minder, zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs.

In het gespecialiseerd onderwijs zijn de klassen inherent kleiner. We categoriseren klassengrootte hier in drie groepen van gelijke grootte (tertielen) per sector binnen het gespecialiseerde onderwijs. In het speciaal basisonderwijs geeft ongeveer een derde van de leraren les aan 13 leerlingen of minder (38%), een derde van de leraren les aan 14 of 15 leerlingen (34%), en een derde van de leraren les aan 16 leerlingen of meer (28%). Voor het speciaal onderwijs (so) en het voortgezet onderwijs (vso) zijn de leerlingenaantallen net iets lager, zie hiervoor ook tabel 2.

Figuur 1: Verdeling klassengrootte: basisonderwijs en voortgezet onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in bo en 2.902 leraren in vo

5 Algemene Onderwijsbond. (2020, 21 september). Zeven keer het nut van kleine klassen. AOb. Geraadpleegd op 31 mei 2023, van <https://www.aob.nl/nieuws/zeven-keer-het-nut-van-kleine-klassen/>

Tabel 2: *Klassengrootte in gespecialiseerd onderwijs: tertielen*

	Sbo		So		Vso		Totaal
1e tertiel	<14 leerlingen	38%	<12 leerlingen	37%	<10 leerlingen	26%	33%
2e tertiel	14-15 leerlingen	34%	12-13 leerlingen	31%	10-12 leerlingen	39%	35%
3e tertiel	>15 leerlingen	28%	>13 leerlingen	32%	>12 leerlingen	35%	32%

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

3.2 Hoe groot is het aandeel zorgleerlingen?

Voor het aandeel zorgleerlingen in een klas wordt alleen naar het reguliere onderwijs en niet naar het gespecialiseerd onderwijs gekeken. Aan leraren in het basisonderwijs is gevraagd hoeveel leerlingen er in hun klas zitten die extra hulp nodig hebben door zorg-, leer- of gedragsproblemen. Zij hebben dus het *aantal* zorgleerlingen in hun klas genoemd. Hieruit blijkt dat er gemiddeld acht zorgleerlingen in een basisschoolklas zitten. Aan leraren in het voortgezet onderwijs is gevraagd of zij door middel van een percentage het *aandeel* zorgleerlingen in hun klas(sen) konden schatten. Hieruit komt naar voren dat een klas in het voortgezet onderwijs gemiddeld voor 26 procent uit zorgleerlingen bestaat.

In tabel 3 wordt de grootte van de groep zorgleerlingen gepresenteerd in categorieën (o.b.v. kwartielen). In het basisonderwijs geeft dus ongeveer een vierde deel van de leraren les aan meer dan 10 zorgleerlingen (22%). In het voortgezet onderwijs bestaat voor ongeveer een vierde deel van de leraren de klas uit meer dan 33 procent aan zorgleerlingen (26%).

Tabel 3: *Grootte groep zorgleerlingen in regulier onderwijs: kwartielen*

	Basisonderwijs		Voortgezet onderwijs	
1e kwartiel	<6 leerlingen	24%	<12% van leerlingen	24%
2e kwartiel	6-7 leerlingen	22%	12-20% van leerlingen	33%
3e kwartiel	8-10 leerlingen	32%	21-33% van leerlingen	18%
4e kwartiel	>10 leerlingen	22%	>33% van leerlingen	26%

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs en 2.902 leraren in vo

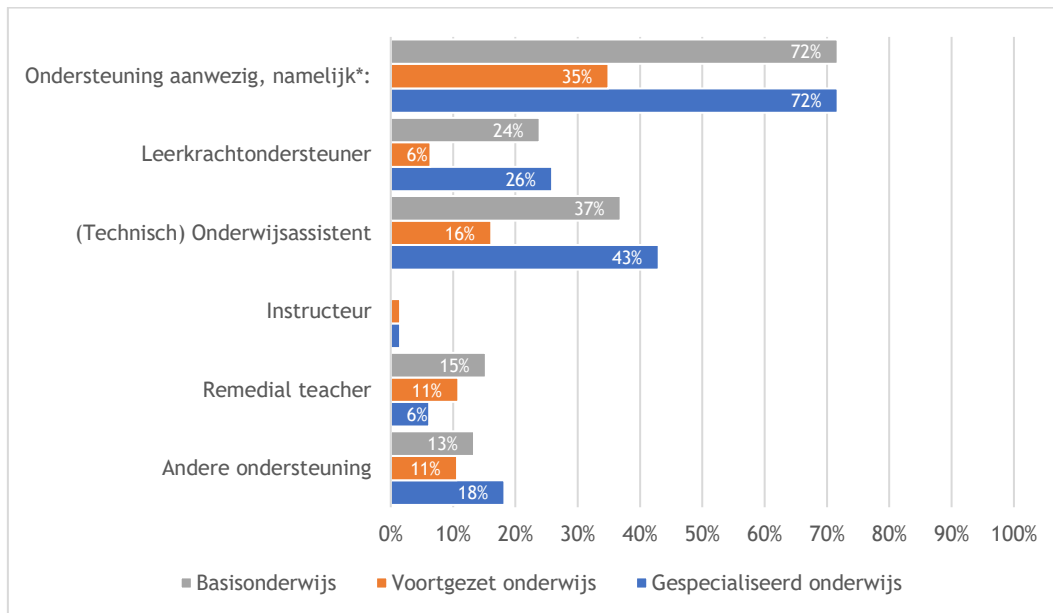
3.3 Hoeveel ondersteuning

Aan leraren is gevraagd of ze ondersteuning in de klas hebben en om welke vorm(en) dat gaat. Vervolgens hebben degenen met ondersteuning aangegeven of dit voldoende is en degene zonder ondersteuning of ze daar wel of geen behoefte aan hebben. In onderstaande grafiek (figuur 2) te zien dat in het basis- en gespecialiseerd onderwijs bij 72 procent van de leraren ondersteuning in de klas aanwezig is. In het voortgezet onderwijs geldt dit voor 35 procent van de leraren. De meest voorkomende vormen van ondersteuning zijn een (technisch) onderwijsassistent en een leerkrachtondersteuner.

Van de leerkrachten met ondersteuning in de klas heeft 53 procent in het basisonderwijs, 70 procent in het gespecialiseerd onderwijs en 68 procent in het voortgezet onderwijs aangegeven dat de huidige ondersteuning voldoende is (figuur 3). Voor een aanzienlijk deel van de leraren is er dus nog onvoldoende ondersteuning in de klas.

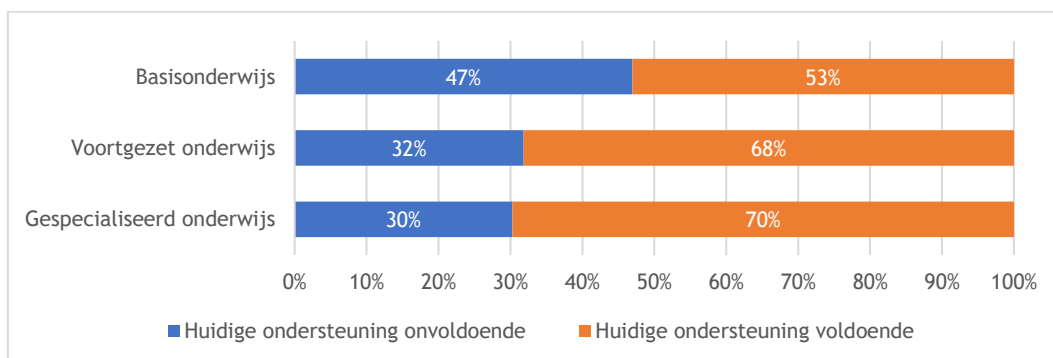
Van de leraren zonder ondersteuning in de klas heeft de overgrote meerderheid hier wel behoefte aan. In het basisonderwijs heeft namelijk 93 procent, in het gespecialiseerd onderwijs 87 procent en in het voortgezet onderwijs 66 procent aangegeven wel behoefte te hebben aan ondersteuning, die ze nu niet hebben (figuur 4).

Figuur 2: Aanwezigheid van ondersteuning in de klas naar onderwijssector

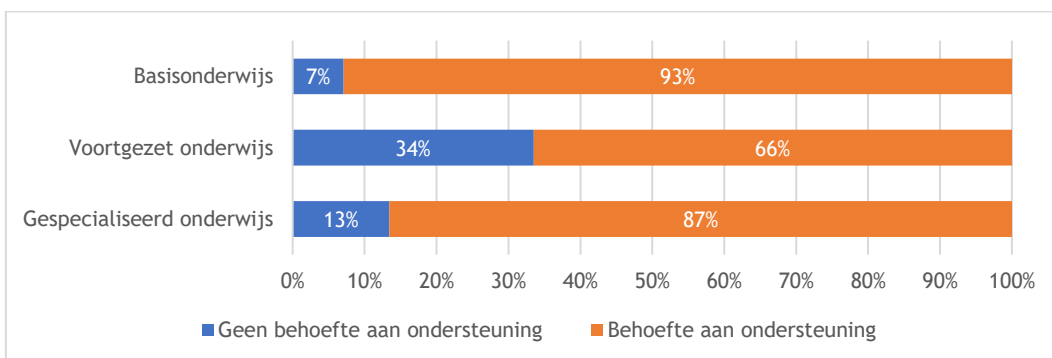
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo. *Er kunnen meerdere vormen van ondersteuning tegelijk aanwezig zijn

Figuur 3: Evaluatie van aanwezige ondersteuning in klas naar onderwijssector*

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.750 leraren in basisonderwijs, 302 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 1.014 leraren in vo. *Voorgelegd aan leraren met ondersteuning in de klas

Figuur 4: Behoeftte aan ondersteuning naar onderwijssector*

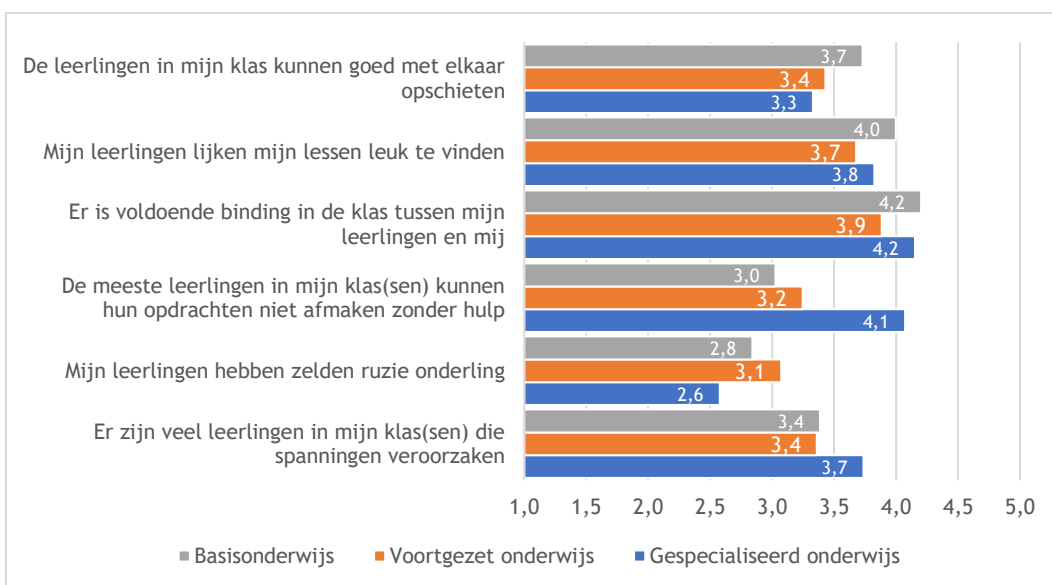

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 1.086 leraren in basisonderwijs, 119 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 1.888 leraren in vo. *Voorgelegd aan leraren zonder ondersteuning in de klas

3.4 Klassenklimaat

Om een volledig beeld te scheppen van de situatie waarin leraren werken, wordt ook het klassenklimaat bekeken. Klassen met een wisselende populatie leerlingen kunnen uiteraard het werk van een leraar moeilijker of makkelijker maken. Daarom kijken we in hoofdstuk 5 ook naar de invloed van het klassenklimaat op de werkdruk en tevredenheid van de leraar (met multivariate regressie analyse). Een complicerende factor hierbij is dat de leraar ook weer invloed kan hebben op dit klassenklimaat. In hoeverre leraren het eens zijn met de stellingen over het klassenklimaat⁶ is weergegeven in figuur 5. In de grafiek worden de gemiddelde antwoorden per onderwijssector weergegeven. De indicatoren van het klassenklimaat die er het meest uitspringen zijn dat de meerderheid van de leraren voldoende binding met hun leerlingen ervaren, maar dat er in veel klassen ook wel eens ruzie is tussen leerlingen.

Figuur 5: Klassenklimaat (schaal: 1-5) naar onderwijssector

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

6 Stellingen afkomstig uit de “My Class Inventory-Short Form” (zie bijv. Villares, Mariani, Sink & Colvin, 2016)

4 Ervaringen van leraren

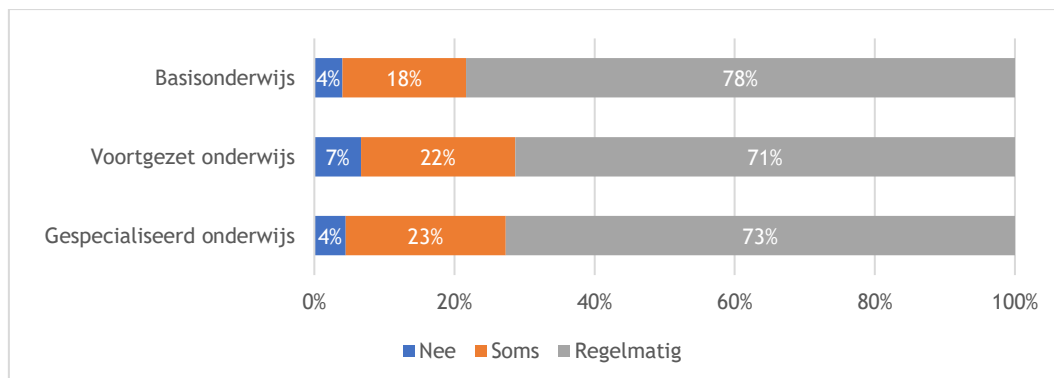
In dit hoofdstuk wordt gekeken naar hoe leraren hun werk ervaren. Hierbij komen de thema's werkdruk en werktevredenheid, intenties om in het onderwijs te blijven werken en ziekteverzuim aan bod.

4.1 Werkdruk en tevredenheid

Om de werkdruk en de werktevredenheid in kaart te brengen is gevraagd naar de mate van overwerken en de mening van leraren zelf over de werkdruk en de tijd die ze hebben om persoonlijke aandacht aan hun leerlingen te geven. Ten eerste hebben we aan leraren gevraagd of ze wel eens overwerken. Meer dan 70 procent van de leraren heeft aangegeven dat ze regelmatig overwerken (figuur 6). Slechts 4 procent van de leraren in het basis- en gespecialiseerd onderwijs en 7 procent van de leraren in het voortgezet onderwijs heeft aangegeven nooit over te werken. Van de leraren die hebben aangegeven dat ze overwerken, werken leraren in het basis- en gespecialiseerd onderwijs gemiddeld 7 uur per week over en leraren in het voortgezet onderwijs gemiddeld 8 uur per week. In figuur 8 wordt het aantal uren overwerk per week weergegeven in categorieën (o.b.v. kwartielen in de totale leraren sample). Hieruit valt bijvoorbeeld af te leiden dat 25 procent van de leraren in het voortgezet onderwijs meer dan 8 uur per week overwerkt.

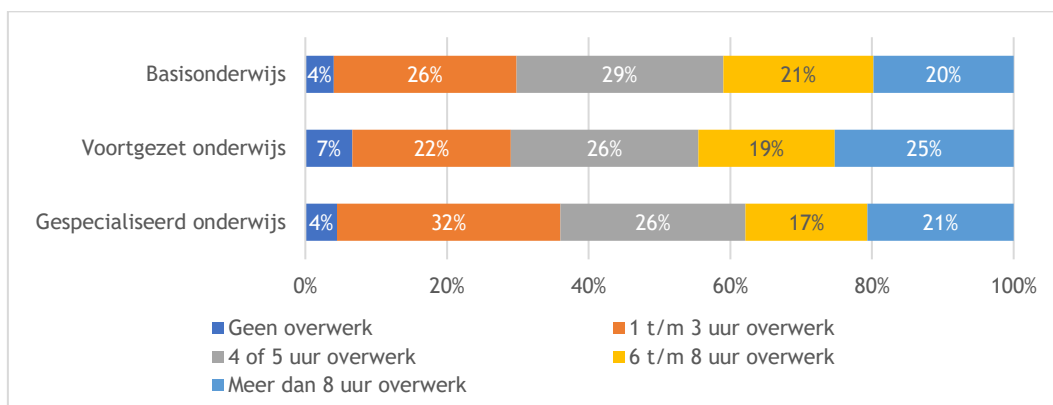
Er is gevraagd of leraren hun werkdruk veel te laag, laag, goed, hoog of veel te hoog vinden. De eerste drie categorieën zijn voor figuur 8 samengevoegd, omdat dit om slechts een klein percentage gaat. Van de leraren vindt 86 procent (basisonderwijs en vo) en 81 procent (gespecialiseerd onderwijs) de werkdruk te hoog of veel te hoog. Ook is leraren gevraagd hoe tevreden ze zijn met hun huidige baan. Op een schaal van 1 tot 10 geven leraren in het basisonderwijs hun huidige baan gemiddeld een 6,8, leraren in het gespecialiseerd onderwijs hun huidige baan gemiddeld een 6,9 en leraren in het voortgezet onderwijs hun baan een 6,6.

Figuur 6: Frequentie overwerken naar onderwijssector

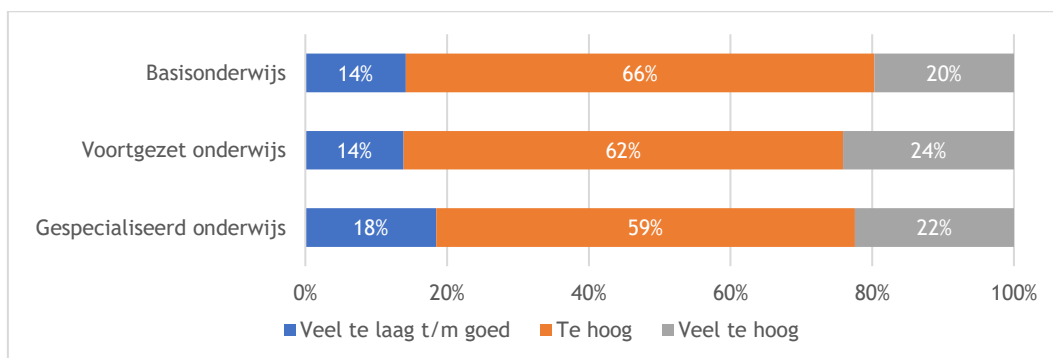
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

Figuur 7: Aantal uren overwerk per week naar onderwijssector

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

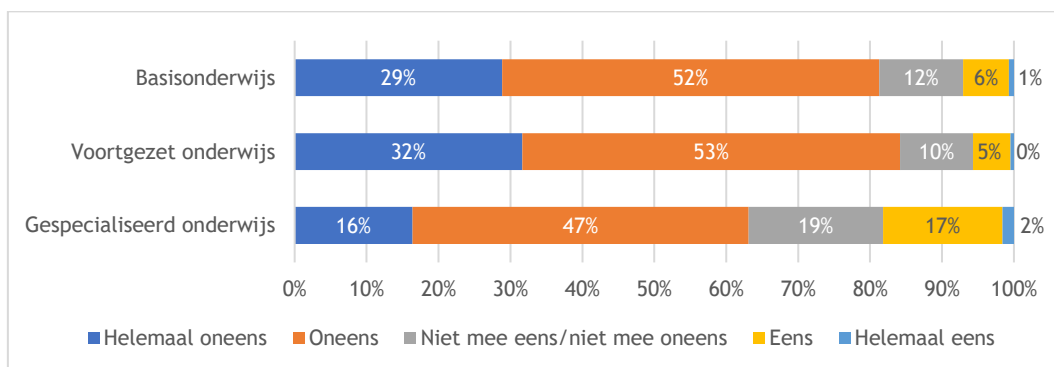
Figuur 8: Ervaren werkdruk naar onderwijssector

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

Leraren hebben aangegeven in hoeverre ze het eens zijn met de stelling: Ik heb genoeg tijd om mijn leerlingen voldoende persoonlijke aandacht te geven. In het basis- en voortgezet onderwijs is ruim 80 procent van de leraren het hiermee (helemaal) oneens. In het gespecialiseerd onderwijs ligt dit percentage wat lager, maar vindt toch 63 procent van de leraren dat ze niet genoeg tijd hebben om hun leerlingen voldoende persoonlijke aandacht te geven. In onderstaande grafiek (figuur 9) staan de percentages voor alle vijf de antwoordmogelijkheden op deze stelling weergegeven.

Figuur 9: Genoeg tijd om leerlingen voldoende persoonlijke aandacht te geven naar onderwijssector

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

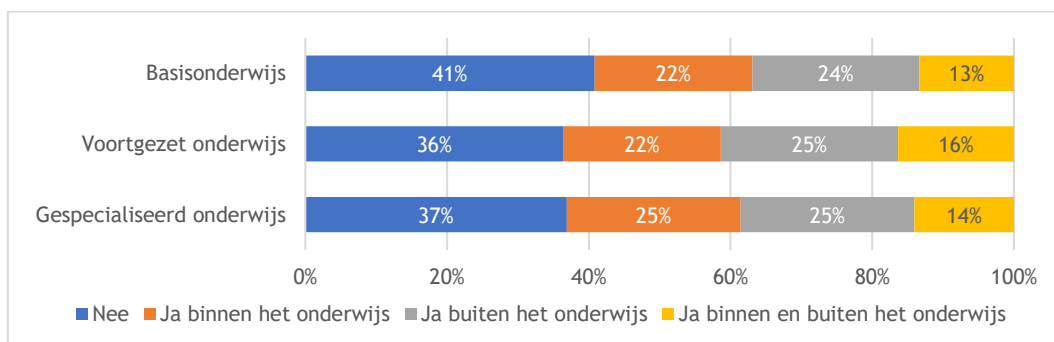
4.2 Ander werk willen

Omdat een hoge werkdruk en ontevredenheid over de huidige baan kan bijdragen aan uitstroom in deze beroepsgroep, is ook concreet gevraagd aan leraren of ze er in het afgelopen jaar over hebben nagedacht om ander werk te zoeken. Voor 41 procent van de leraren in het basis-, 37 procent in het gespecialiseerd onderwijs en 36 procent in het voortgezet onderwijs is dit niet het geval (figuur 10). Van de leraren heeft 24 procent (basisonderwijs) en 25 procent (gespecialiseerd onderwijs) erover nagedacht om ander werk te zoeken buiten het onderwijs.

Aan de groep die heeft nagedacht over ander werk zoeken is gevraagd of ze ook iets hebben ondernomen om ander werk te vinden. Ongeveer de helft heeft dat wel gedaan en de helft niet: 47 procent van de leraren in het basisonderwijs wel, 58 procent van de leraren in het gespecialiseerd onderwijs wel, en 54 procent van de leraren in het voortgezet onderwijs wel.

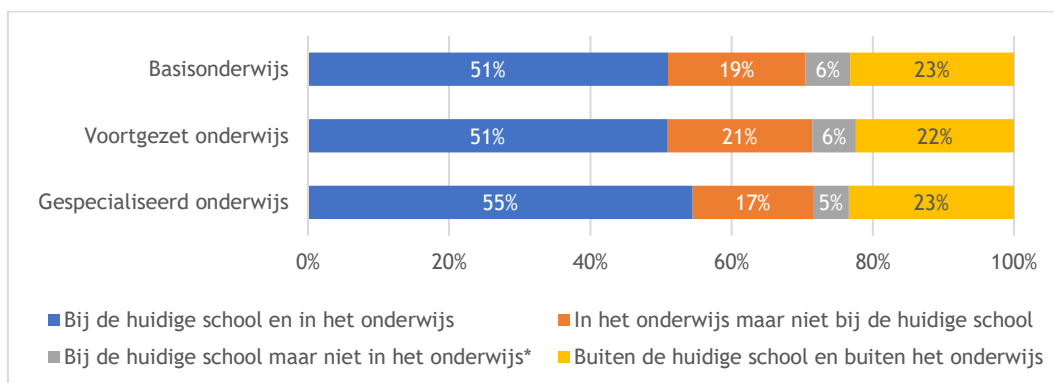
Ten slotte is aan alle leraren gevraagd waar ze over vijf jaar zouden willen werken. Voor ruim de helft geldt dat ze nog bij de huidige school en in het onderwijs zouden willen werken, maar voor bijna één op de vier leraren, ongeacht onderwijssector, geldt dat ze buiten de huidige school en buiten het onderwijs zouden willen werken (figuur 11).

Figuur 10: Mate waarin leraren hebben nagedacht over het zoeken van ander werk naar onderwijssector

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

Figuur 11: Mate waarin leraren over vijf jaar nog in onderwijs wille werken naar onderwijssector

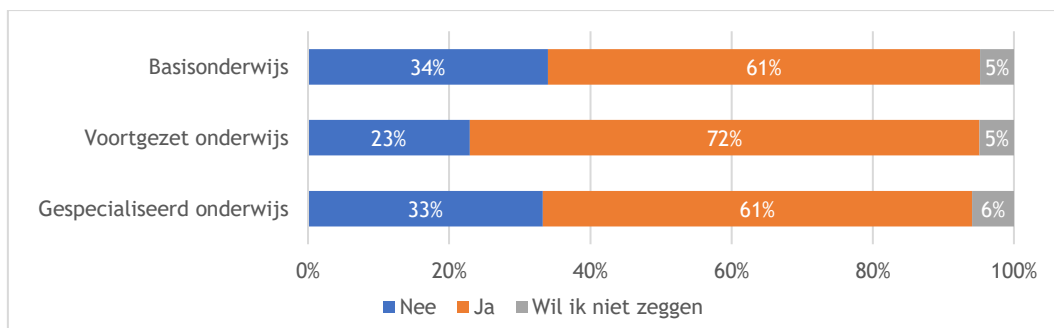
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo. *Leraren konden aangeven of ze bij de huidige school willen blijven (ja/nee) en of ze in het onderwijs willen blijven (ja/nee); de leraren die hebben aangegeven bij de huidige school te willen blijven, maar niet in het onderwijs te willen werken interpreteren dit mogelijk als een andere rol (dan leraar) bij de huidige school.

4.3 Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim in het onderwijs is relatief hoog. Een hoge werkdruk kan leiden tot een hoger verzuim. Indirect zou een grotere klas dus ook kunnen leiden tot een hoger verzuim⁵. In de volgende paragraaf bekijken we hoeveel er verzuimd wordt en of dit volgens leraren gevolg is van hun lesgevende werk. In onderstaande grafiek (figuur 12) is te zien dat van de leraren in het in basis- en gespecialiseerd onderwijs 61 procent dit jaar heeft verzuimd vanwege ziekte. In het voortgezet onderwijs is dit 72 procent onder de leraren. Binnen de groep die heeft aangegeven dit schooljaar verzuimd te hebben door ziekte, is het gemiddelde aantal dagen ziekteverzuim 8 dagen voor het voortgezet- en gespecialiseerd onderwijs en 7 dagen voor het basisonderwijs. In figuur 13 staat het aantal dagen ziekteverzuim (inclusief de groep zonder ziekteverzuim) weergegeven in categorieën (o.b.v. kwartielen in de totale sample van leraren). Hieruit valt bijvoorbeeld af te lezen dat één op de drie leraren in het voortgezet onderwijs meer dan 5 dagen heeft verzuimd door ziekte dit schooljaar.

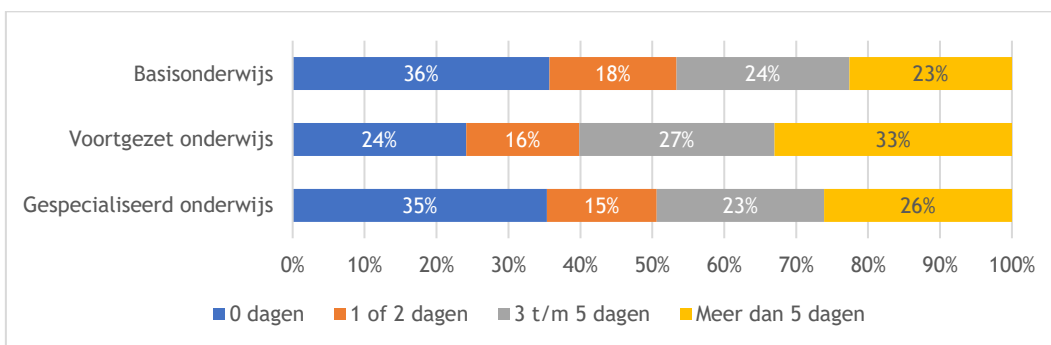
Tot slot is aan de groep die dit schooljaar heeft verzuimd door ziekte gevraagd of het ziekteverzuim werd veroorzaakt door het lesgevende werk. Voor de (krappe) meerderheid was dit niet het geval, maar voor 31 procent (basisonderwijs), 36 procent (gespecialiseerd onderwijs) en 45 procent (vo) van de leraren was hun ziekteverzuim voor een deel of hoofdzakelijk het gevolg van hun lesgevende werk (figuur 14).

Figuur 12: Al dan niet ziekteverzuim dit schooljaar naar onderwijssector

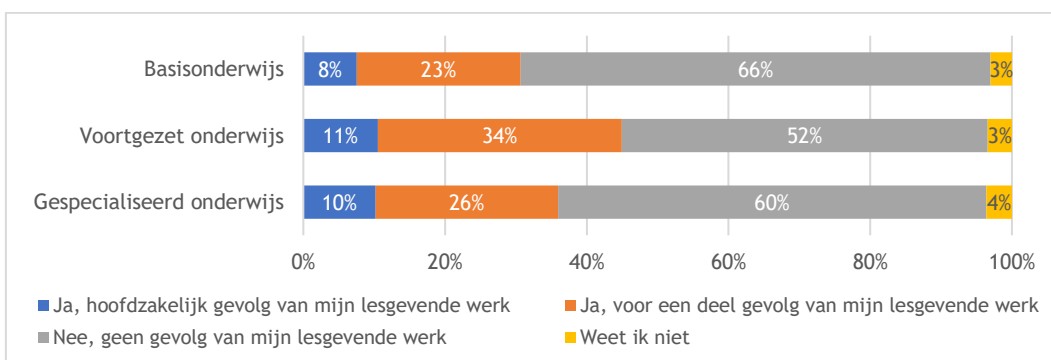
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

Figuur 13: Aantal dagen ziekteverzuim naar onderwijssector

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.653 leraren in basisonderwijs, 395 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.759 leraren in vo

Figuur 14: Oorzaak van ziekteverzuim naar onderwijssector

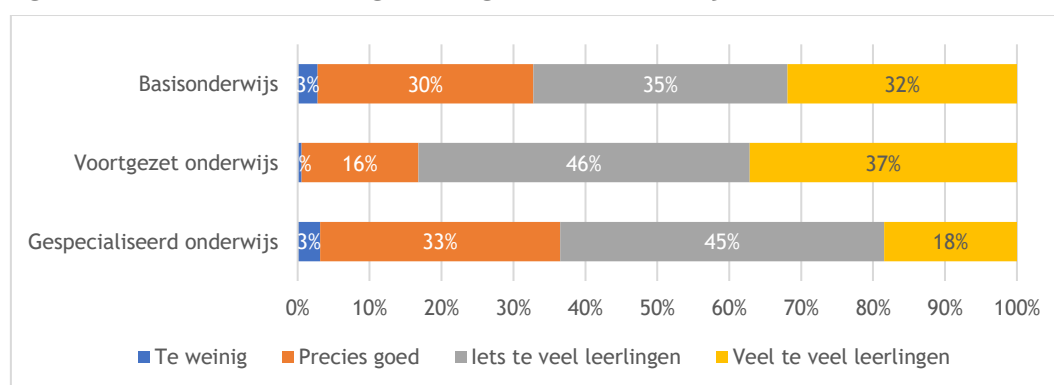
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.278 leraren in basisonderwijs, 247 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.023 leraren in vo

5 Klassengrootte, zorgleerlingen en de ervaring van leraren

5.1 Wat vinden leraren zelf?

Als laatste is aan de leraren (i.o.) gevraagd de huidige klassengrootte en de ideale klassensituatie te beoordelen qua omvang en samenstelling. Zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs en in het gespecialiseerd onderwijs vindt een duidelijke meerderheid van de leraren het aantal leerlingen in de huidige klas(sen) te veel; zie figuur 15. Deze groep is met 83 procent het grootst onder leraren in het vo, gevolgd door leraren in het basisonderwijs, met 67 procent, en leraren in het gespecialiseerd onderwijs, met 64 procent. Verder vindt bijna vier op de tien leraren in het vo (37%) zelfs dat ze veel te veel leerlingen hebben (t.o.v. 32% onder leraren in basisonderwijs en 18% onder leraren in gespecialiseerd onderwijs). Hoewel veruit de meeste leraren de huidige klas(sen) (veel of iets) te groot vinden, is er dus ook een noemenswaardig deel van de leraren tevreden over de grootte van de klas waar ze nu aan lesgeven, zeker in het basisonderwijs (30%) en gespecialiseerd onderwijs (33%)(vs. 16% in het vo).

Figuur 15: Evaluatie van de huidige klassengrootte naar onderwijssector

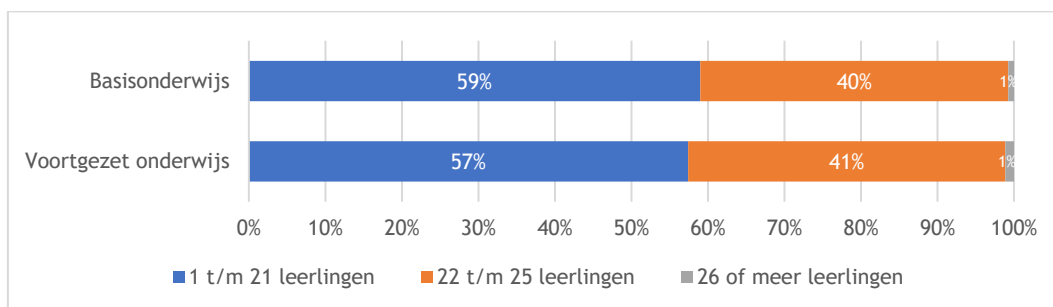
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

Volgens leraren in het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs is de ideale klassengrootte voor henzelf, gemiddeld gezien, 21 leerlingen respectievelijk 20 leerlingen⁷. In totaal geeft 59 procent respectievelijk 57 procent van deze leraren aan een aantal van 21 leerlingen of minder als ideale klassengrootte te zien (zie figuur 16). Er zijn zeer weinig leraren die een klas van 26 leerlingen of meer als ideaal zien (1%). Gemiddeld genomen telt de ideale klas van een leraar vier leerlingen minder dan de huidige klas, in het basisonderwijs alsook in het voortgezet onderwijs.

Leraren in gespecialiseerd onderwijs geven 10 à 11 leerlingen op als ideaal: in het sbo is dit 12 leerlingen (o.b.v. antwoorden van 136 leraren), in het so is dit 10 leerlingen (o.b.v. antwoorden van 103 leraren) en in het vso is dit 9 leerlingen (o.b.v. antwoorden van 172 leraren). Voor deze leraren in gespecialiseerd onderwijs is het gemiddelde verschil tussen de ideale en huidige klas twee leerlingen, met de ideale klas zijnde iets kleiner (in zowel sbo, als vso).

⁷ Zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs geven leraren met een AOb-lidmaatschap, gemiddeld genomen, een significant kleiner aantal leerlingen op als ideale klassengrootte dan andere leraren: dit verschil is echter minimaal, namelijk 0,2 leerlingen (in basis) respectievelijk 0,6 leerlingen (in vo).

Figuur 16: Ideale klassengrootte volgens leraren naar onderwijssector

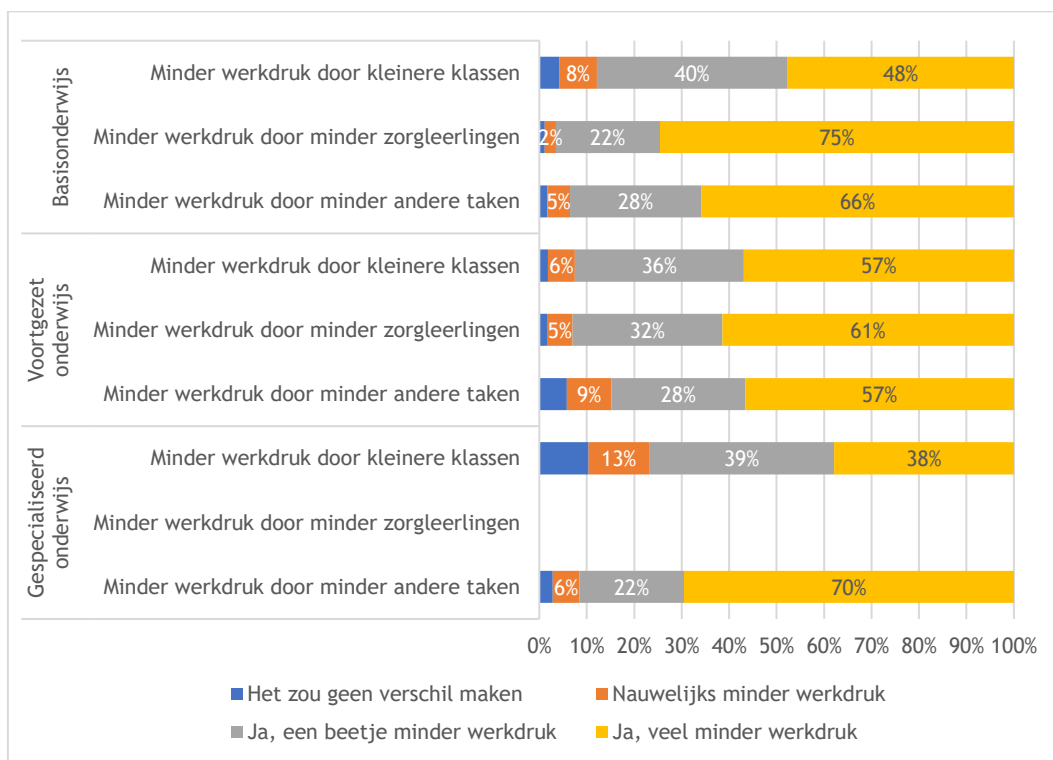
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs en 2.902 leraren in vo

Daarnaast hebben leraren (i.o.) aangegeven of ze minder werkdruk verwachten te ervaren door een aantal scenario's: (een) kleinere klas(sen), een kleiner aandeel zorgleerlingen⁸, of minder andere taken in het onderwijs dan lesgeven. Figuur 17 laat zien dat bij alle drie de scenario's, ongeacht onderwijssector, het overgrote merendeel van de leraren verwacht een beetje of veel minder werkdruk te ervaren (variërend van 77% tot 97%). Binnen deze groep is het aandeel leraren dat veel minder werkdruk verwacht te ervaren ook duidelijk groter dan het aandeel leraren dat een beetje minder werkdruk verwacht te ervaren (behalve bij de verwachting bij kleinere klassen in gespecialiseerd onderwijs). Verder lijken leraren iets vaker een impact op ervaren werkdruk te verwachten van het aandeel zorgleerlingen en van minder andere werktaken dan van een kleinere klas.

Naast werkdruk hebben leraren ook aangegeven of ze verwachten meer werkplezier te ervaren in deze situaties (niet in figuur). Wederom geeft de grootste groep aan (een beetje of veel) meer werkplezier te ervaren (variërend van 70% tot 92%). Deze groep is wel in alle gevallen iets kleiner dan de groep die stelt (een beetje of veel) minder werkdruk te ervaren: oftewel, er wordt iets vaker een impact op ervaren werkdruk dan op ervaren werkplezier verwacht.

8 Niet gevraagd aan leraren in gespecialiseerd onderwijs

Figuur 17: De klassensituatie en verwachting ervaren werkdruk

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs, 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs en 2.902 leraren in vo

5.2 Ervaringen van leraren in relatie tot klassengrootte en aandeel zorgleerlingen

In voorgaande hoofdstukken zijn zowel de klassen als de ervaringen van leraren in het basis-, gespecialiseerd- en voortgezet onderwijs beschreven. In deze paragraaf wordt de relatie besproken tussen enerzijds de klassengrootte van leraren en de grootte van de groep zorgleerlingen in de klas en anderzijds de werkdruk en -tevredenheid, de uitstroom intentie en het ziekteverzuim van leraren (per onderwijssector). Kortom, zien we inderdaad dat leraren met een kleinere klas, bijvoorbeeld, minder werkdruk ervaren?

Naast het beschrijven van de verschillen tussen leraren met een kleinere en grotere klas en tussen leraren met (relatief) weinig en veel zorgleerlingen worden er ook multivariate regressie analyses uitgevoerd per onderwijssector voor ervaren werkdruk, werktevredenheid, ziekteverzuim en nagedacht hebben over ander werk buiten onderwijs⁹. Met deze analyses worden de effecten van aantal leerlingen (in categorieën) en aantal/aandeel zorgleerlingen (in categorieën) voor elkaar gecontroleerd, alsook voor *stedelijkheid* (niet tot matig stedelijk, sterk tot zeer sterk stedelijk of ontbrekende informatie), *landsdeel* (Noord, Oost, Zuid, West of ontbrekende informatie), *functie* (leraar of leraar in opleiding), *leeftijd* (jonger dan 36 jaar, 36 tot 50 jaar of 51 jaar of ouder), *ervaring* (aantal jaren werkzaam in het onderwijs), *vorm van aanstelling* (vast of niet vast), *grootte van aanstelling* (0.0 t/m 0.5 fte, 0.5 t/m 0.8 fte of meer dan 0.8 fte), *AOb-*

9 Ordinale logistische regressie analyse voor ervaren werkdruk (1: veel te laag t/m goed; 2: te hoog; 3: veel te hoog), werktevredenheid (1: ontevreden (score 1 t/m 5); 2: tevreden (score 6 en 7); 3: zeer tevreden (>score 7)) en ziekteverzuim (1: 0 dagen; 2: 1 of 2 dagen; 3: 3 t/m 5 dagen; 4: meer dan 5 dagen), en binaire logistische regressie voor nagedacht hebben over ander werk buiten het onderwijs (0: nee; 1: ja).

lidmaatschap, klassenklimaat¹⁰, het hebben van meerdere klassen¹¹, jaarlaag (alleen bovenbouw, alleen onderbouw, alleen kleuterklas of meerdere jaarlagen/anders)¹², soort onderwijs in vo (alleen havo/vwo, alleen vmbo of meerdere soorten/anders) en type vak in vo (alleen avo-vakken, alleen beroepsgerichte vakken of meerdere type vakken/anders). De uitkomsten uit deze analyses zijn opgenomen in de onderstaande paragraaf; de resultaten zijn daarnaast grafisch weergegeven in Bijlage D: Multivariate analyses.

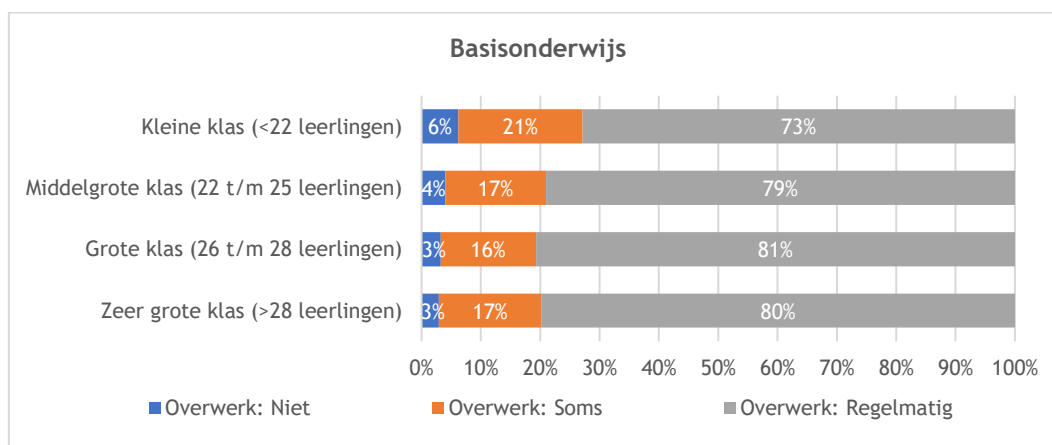
Overwerken, werkdruk en werktevredenheid

Allereerst wordt er gekeken naar de samenhang tussen de klassengrootte en grootte van de groep zorgleerlingen aan de ene kant en de ervaren werkdruk en werktevredenheid onder leraren (per onderwijssector) aan de andere kant. Per deelthema - overwerken, ervaren werkdruk, en werktevredenheid - worden eerst de resultaten voor de rol van klassengrootte besproken, gevolgd door de resultaten voor de rol van de grootte van de groep zorgleerlingen in de klas.

Overwerken

Bijna alle leraren (i.o) werken wel eens over: minder dan één op de tien leraren werkt nooit over, dit geldt voor zowel kleinere als grotere klassen in alle drie de onderwijssectoren. Het aandeel leraren dat (soms of regelmatig) overwerkt is, in alle drie de onderwijssectoren, wel iets groter onder leraren met grotere klassen. In het basisonderwijs (figuur 18) werken leraren met kleine klassen significant minder vaak over dan andere leraren met grote, middelgrote of zeer grote klassen. Daarbij werken ze ook significant minder vaak regelmatig over: 73 procent tegenover 79 procent respectievelijk 81 procent en 80 procent. De resultaten tonen dit ook aan voor leraren in het voortgezet onderwijs (zie ook figuur 19). De enige uitzondering is dat leraren met kleine en met middelgrote klassen in (soms of regelmatig) overwerken niet significant van elkaar verschillen: dit is wel het geval wanneer er specifiek gekeken wordt naar regelmatig overwerken, dit gebeurt significant minder vaak onder leraren met kleine klassen (64% tegenover 69% respectievelijk 75% en 80%). Binnen gespecialiseerd onderwijs (zie ook figuur 20) zijn deze verschillen naar klassengrootte niet significant.

Figuur 18: Frequentie overwerken onder leraren in basisonderwijs naar klassengrootte

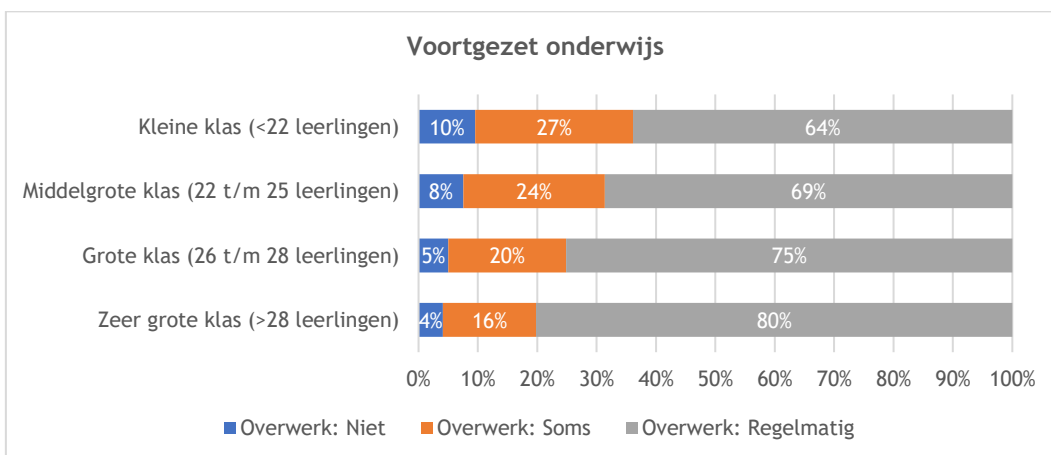
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

10 Het klassenklimaat is gecompriemd tot één schaal (Cronbach's alfa=0,66): de gemiddelde score op de zes items wordt meegenomen, waarbij een hogere score staat voor een positiever klassenklimaat.

11 In (speciaal) basisonderwijs en speciaal onderwijs meer dan 1 klas, in voortgezet speciaal onderwijs meer dan 3 klassen, en in voortgezet onderwijs meer dan 6 klassen.

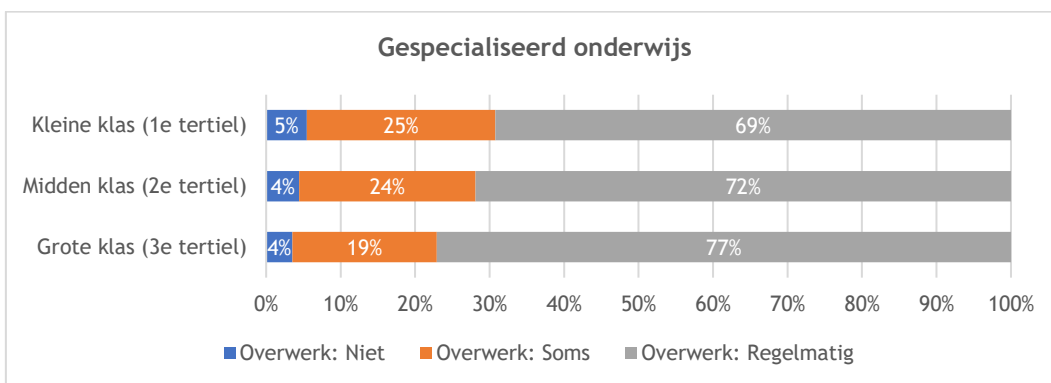
12 In (speciaal) basisonderwijs en speciaal onderwijs is hier bovenbouw groep 7 en 8, onderbouw groep 3 t/m 6 en kleuterklas groep 1 en 2. In voortgezet (speciaal) onderwijs vullen leraren zelf onderbouw en/of bovenbouw in.

Figuur 19: Frequentie overwerken onder leraren in voortgezet onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

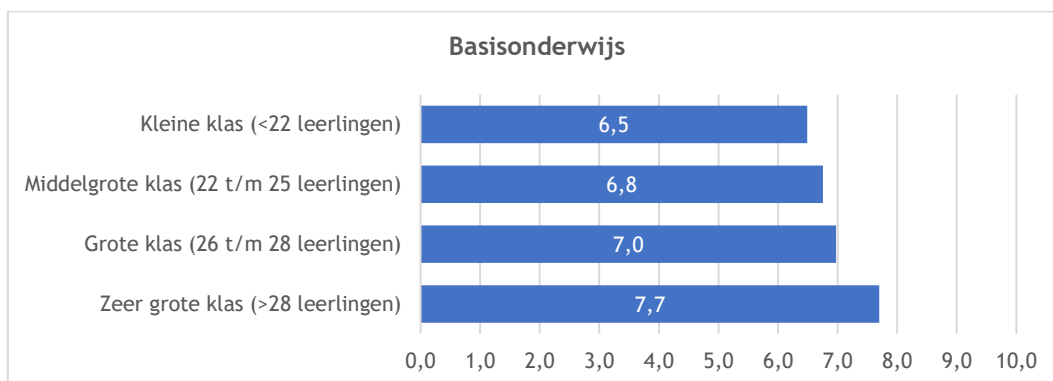
Figuur 20: Frequentie overwerken onder leraren in gespecialiseerd onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

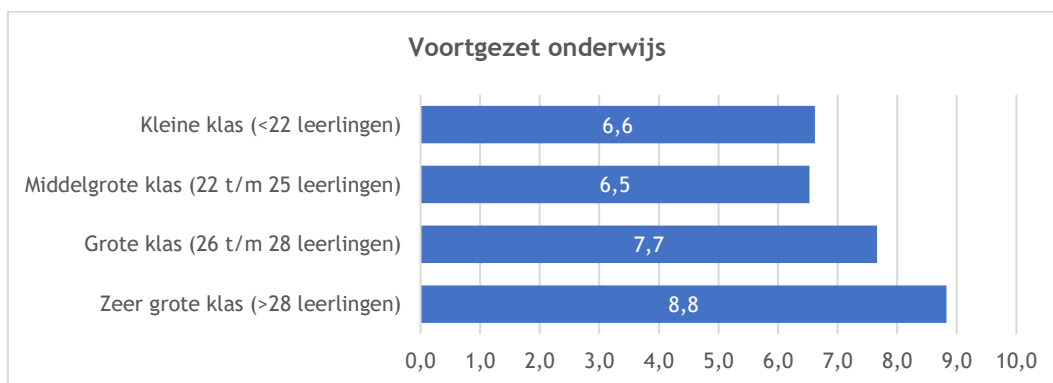
In lijn met voorgaande resultaten loopt het gemiddelde aantal uren overwerk per week onder alle leraren ook veelal op met klassengrootte. In het basisonderwijs, zie figuur 21, varieert de overwerktijd van 6,5 uur tot 7,7 uur (maar leraren met een kleine klas verschillen alleen significant van leraren met een zeer grote klas). In het voortgezet onderwijs, zie figuur 22, varieert de overwerktijd van 6,5 uur tot 8,8 uur (met een significant verschil tussen leraren met een kleine klas en leraren met een grote of zeer grote klas). In het gespecialiseerd onderwijs, zie figuur 23, varieert de overwerktijd van 5,3 uur tot 7,8 uur (een significant verschil).

Figuur 21: Aantal uren overwerk onder leraren in basisonderwijs naar klassengrootte

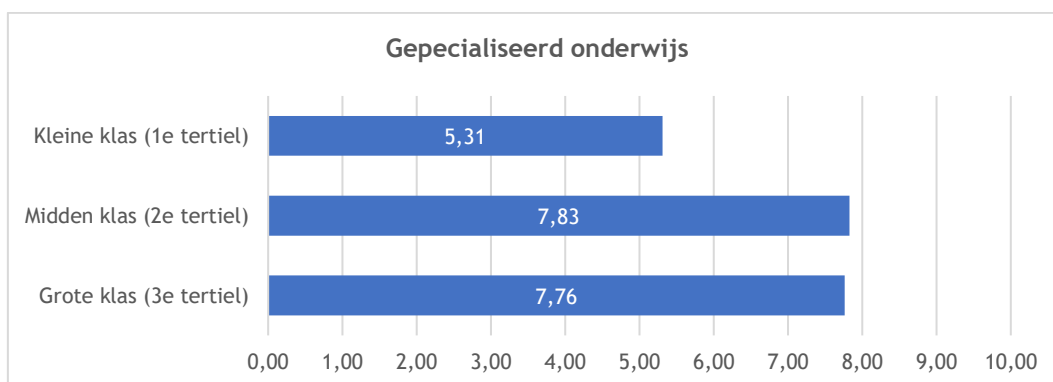
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 22: Aantal uren overwerk onder leraren in voortgezet onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

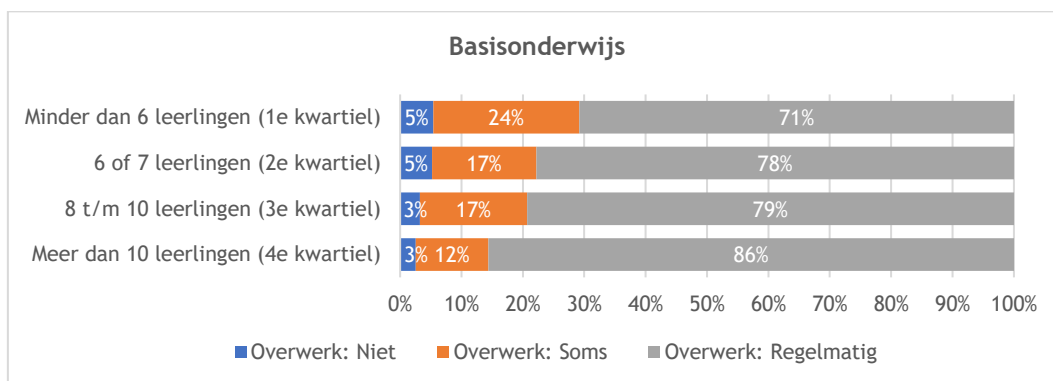
Figuur 23: Aantal uren overwerk onder leraren in gespecialiseerd onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

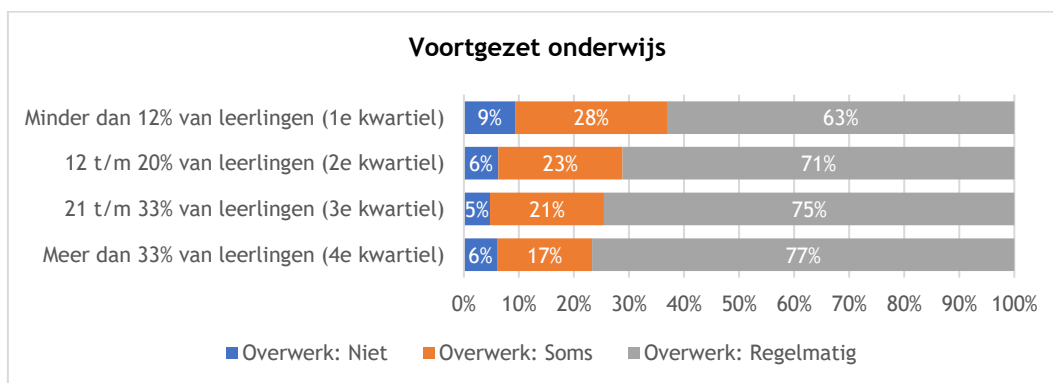
Ook de (relatieve) grootte van de groep zorgleerlingen hangt op vergelijkbare wijze samen met (het aantal uren) overwerken. Deze resultaten zijn gepresenteerd in figuur 24 (basisonderwijs) en figuur 25 (voortgezet onderwijs). Voor leraren basis- en voortgezet onderwijs geldt dus ook dat leraren in klassen met meer zorgleerlingen, significant vaker aangeven dat zij regelmatig moeten overwerken (oplopend van 71% naar 86% in het basisonderwijs en oplopend van 63 naar 77% in het voortgezet onderwijs).

Figuur 24: Frequentie overwerken onder leraren in basisonderwijs naar aantal zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 25 Frequentie overwerken onder leraren in voortgezet onderwijs naar aandeel zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

Ervaren werkdruk

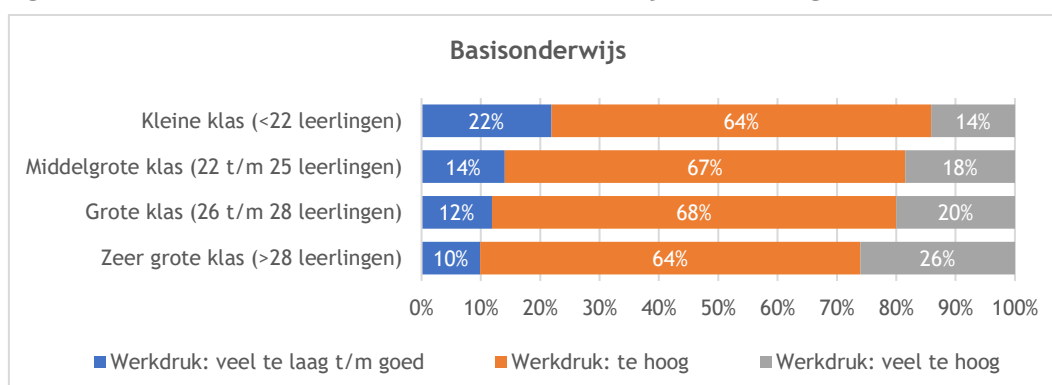
Voor alle drie de onderwijssectoren geldt dat onder de leraren veruit de grootste groep een hoge of veel te hoge werkdruk ervaart *ongeacht* hoe groot hun klas is (voor klassengrootte naar onderwijssector: minimaal 72% en maximaal 94%). In zowel het basisonderwijs (zie ook figuur 26), het voortgezet onderwijs (zie ook figuur 27) als het gespecialiseerd onderwijs (zie ook figuur 28) is er wel sprake van een grotere groep leraren die een (veel) te hoge werkdruk ervaart onder leraren met grotere klassen dan onder leraren met kleinere klassen. In het basisonderwijs varieert dit van 78 procent tot 90 procent naar klassengrootte, in het voortgezet onderwijs van 80 procent naar 94 procent naar klassengrootte, en in gespecialiseerd onderwijs van 72 procent tot 90 procent. Leraren met een kleine klas, ongeacht onderwijssector, ervaren significant minder vaak een (veel) te hoge werkdruk dan leraren met een middelgrote, grote of zeer grote klas. Dit verschil blijft significant wanneer er rekening wordt gehouden met diverse achtergrond kenmerken (via multivariate regressie); de enige uitzondering zijn leraren met een middelgrote (vs. kleine) klas in gespecialiseerd onderwijs waarvoor geen verschil in ervaren werkdruk wordt gevonden. Verder is de invloed van een grote en zeer grote (vs. kleine) klas op ervaren werkdruk significant groter in het voortgezet onderwijs dan in het basisonderwijs.

Ook voor de (relatieve) grootte van de groep zorgleerlingen in de klas geldt dat een grotere groep gepaard gaat met meer ervaren werkdruk onder leraren in het basisonderwijs (zie ook figuur 29) en in het voortgezet onderwijs (zie ook figuur 30). Daarbij ervaren leraren met weinig zorgleerlingen significant minder vaak een (veel) te hoge werkdruk dan leraren met meer zorgleerlingen in de klas. De multivariate

regressie analyses met diverse achtergrondkenmerken bevestigen deze significante invloed van de grootte van de groep zorgleerlingen op ervaren werkdruk.

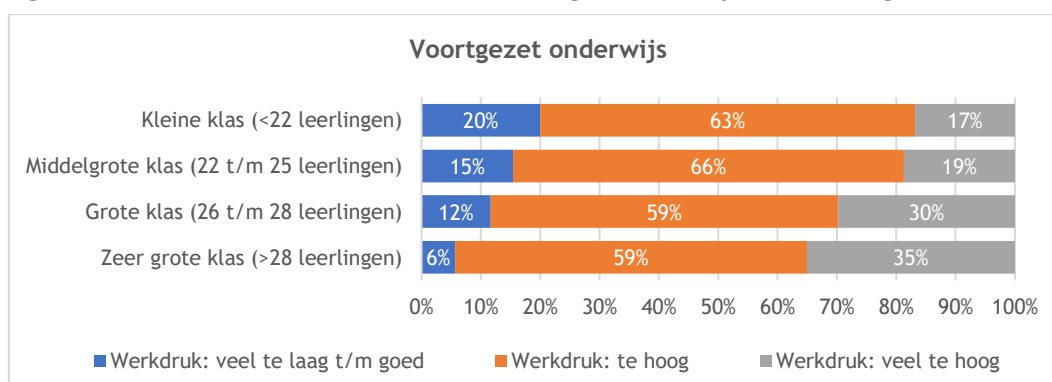
De ervaren werkdruk hangt ook samen met een aantal andere factoren, zie hiervoor ook de multivariate regressie resultaten in Figuur 41 tot en met Figuur 43. Zo ervaren oudere leraren (in basisonderwijs en in vo), leraren met een vaste aanstelling (in basisonderwijs) en leraren met een minder positief klimaat in de klas (ongeacht onderwijssector) vaker een hoge werkdruk dan jongere leraren, leraren zonder een vaste aanstelling en leraren met een positief klimaat in de klas. In het basisonderwijs ervaart de groep leraren die uitsluitend lesgeeft aan kleuterklassen meer werkdruk dan de groep leraren die uitsluitend lesgeeft aan de bovenbouw; in het voortgezet onderwijs ervaart de groep leraren die uitsluitend lesgeeft aan de bovenbouw vaker een hoge werkdruk dan andere leraren. Ook speelt het hebben van meerdere klassen een rol in het vo: dit hangt samen met meer werkdruk. Als laatste wordt gevonden dat er vaker een hoge werkdruk ervaren wordt wanneer leraren uitsluitend lesgeven aan havo/vwo leerlingen (t.o.v. andere leraren).

Figuur 26: Ervaren werkdruk onder leraren in basisonderwijs naar klassengrootte

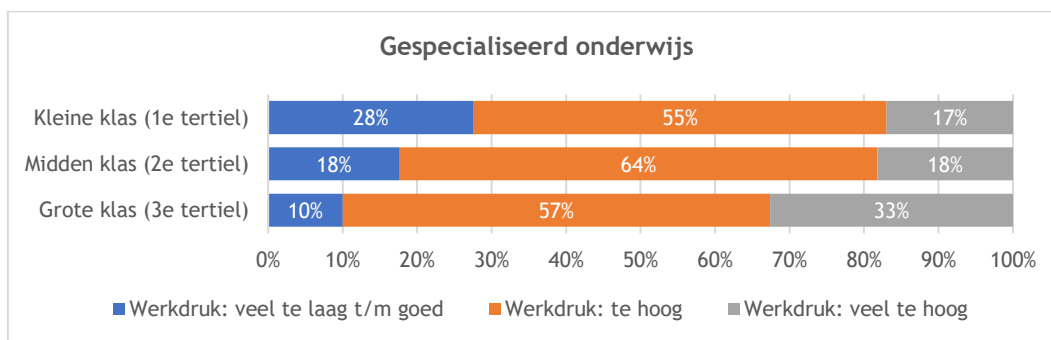
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 27: Ervaren werkdruk onder leraren in voortgezet onderwijs naar klassengrootte

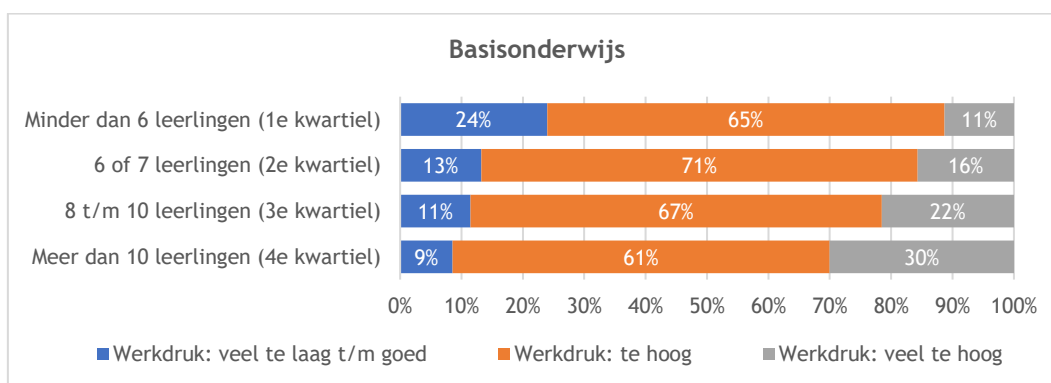
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

Figuur 28: Ervaren werkdruk onder leraren in gespecialiseerd onderwijs naar klassengrootte

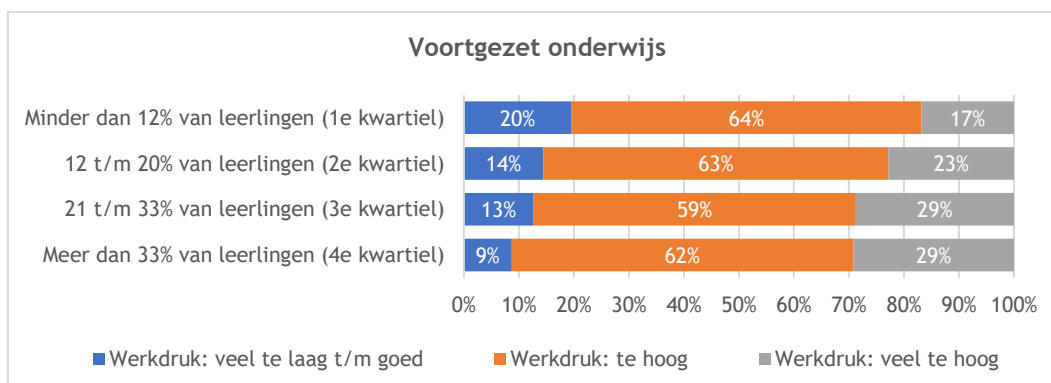
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

Figuur 29: Ervaren werkdruk onder leraren in basis onderwijs naar aantal zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 30: Ervaren werkdruk onder leraren in voortgezet onderwijs naar aandeel zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

Werktevredenheid

Naast overwerken en ervaren werkdruk is er gekeken naar werktevredenheid (op een schaal van 1 tot 10). Over het algemeen zijn leraren met een grotere klas (iets) minder tevreden over hun werk (niet in figuur). In het basisonderwijs geven leraren met een kleine klas hun werktevredenheid een score 7,0 (gemiddeld genomen), waar leraren met een middelgrote, grote of zeer grote klas hun werktevredenheid een 6,8 respectievelijk 6,7 en 6,6 geven. Dit verschil t.o.v. leraren met een kleine klas is significant. Ook voor leraren in het voortgezet onderwijs geldt dat leraren met een grote klas (score 6,4) of zeer grote klas (score 6,1) significant minder tevreden zijn met hun werk dan leraren met een kleine klas (score 6,8). Er is

hier echter geen significant verschil tussen leraren met een kleine of een middelgrote klas in werktevredenheid (beide groepen geven score 6,8). In gespecialiseerd onderwijs is de werktevredenheid het hoogst onder leraren met een middelgrote klas (score 7,1), maar dit verschilt niet significant van de werktevredenheid onder leraren met een kleine klas (score 7,0). Wel zijn leraren in het gespecialiseerd onderwijs met een grote klas minder tevreden over hun werk (6,5, een significant verschil). Deze resultaten worden ook gevonden wanneer er gecontroleerd wordt voor diverse achtergrondkenmerken (met multivariate regressie): ook voor leraren met een middelgrote (vs. kleine) klas is het verschil nu significant in het voortgezet onderwijs, maar niet meer tussen deze leraren in het basisonderwijs. Het negatieve effect van een (zeer) grote klas op werktevredenheid is sterker in het voortgezet onderwijs dan in het basisonderwijs.

De grootte van de groep zorgleerlingen doet er ook toe voor de werktevredenheid van leraren in het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs. In beide sectoren daalt de werktevredenheid met (relatief) meer zorgleerlingen in de klas: in het basisonderwijs varieert de score tussen 7,2 (weinig zorgleerlingen) en 6,4 (veel zorgleerlingen), en in het voortgezet onderwijs varieert de score tussen 7,0 (weinig zorgleerlingen) en 6,3 (veel zorgleerlingen). Deze verschillen t.o.v. leraren met (relatief) weinig zorgleerlingen in de klas, oftewel het 1^e kwartiel, zijn significant. Dit blijkt ook uit de multivariate regressie analyse, met de uitzondering dat, in het voortgezet onderwijs, alleen leraren met redelijk veel en veel zorgleerlingen (3^e en 4^e kwartiel) significant verschillen in werktevredenheid van leraren met weinig zorgleerlingen (1^e kwartiel).

De multivariate regressie resultaten laten verder ook zien dat andere factoren van belang zijn voor werktevredenheid, zie ook Figuur 44 tot en met Figuur 46. Zo zijn leraren actief in het westen van het land meer tevreden dan leraren actief in andere delen van het land: dit is significant t.o.v. leraren in het noorden (in het basisonderwijs) en in het zuiden (in het voortgezet onderwijs). Verder zijn leraren jonger dan 35 jaar tevredener met hun werk (in het voortgezet- en gespecialiseerd onderwijs), alsook leraren met minder jaren ervaring in het onderwijs (in het basis- en voortgezet onderwijs), leraren met een grotere aanstelling in fte (in het basis- en voortgezet onderwijs), en leraren met een positiever klassenklimaat (ongeacht onderwijssector). Daarnaast is de groep leraren die uitsluitend lesgeeft aan kleuterklassen (in basis- en gespecialiseerd onderwijs) of uitsluitend aan onderbouwklassen (in basisonderwijs) significant minder tevreden dan de groep leraren die uitsluitend lesgeeft aan de bovenbouwklassen. Voor het vo geldt dat het hebben van meer klassen samenhangt met minder werktevredenheid.

Ander werk willen

Hieronder wordt er gekeken naar de relatie tussen enerzijds ander werk willen en anderzijds de huidige klassengrootte van leraren (voor iedere onderwijssector apart) en het aandeel zorgleerlingen in de klas van leraren (voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs apart). Wederom worden eerst de resultaten omtrent de rol van klassengrootte gepresenteerd en daarna de resultaten omtrent de rol van de grootte van de groep zorgleerlingen.

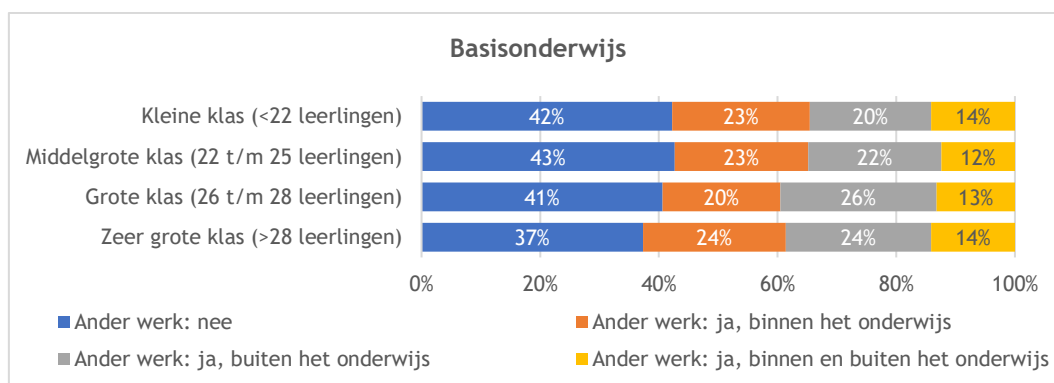
In onderstaande figuren wordt aangetoond hoeveel leraren wel of niet het afgelopen jaar hebben nagedacht over ander werk zoeken bij een andere werkgever onderverdeeld naar de klassengrootte van leraren. Binnen iedere onderwijssector zijn er meer leraren die wel (vs. niet) hebben nagedacht over ander werk zoeken, *ongeacht* de huidige grootte van de klas (voor klassengrootte naar onderwijssector: minimaal 57% en maximaal 66%). Ook blijft, onder de leraren die hebben nagedacht over ander werk zoeken, *in iedere situatie* de groep leraren die interesse behoudt in een baan binnen het onderwijs groter dan de groep leraren die dat niet heeft.

In het basisonderwijs (figuur 31) zijn er minder leraren die hebben nagedacht over ander werk zoeken onder de leraren met een kleine klas van 21 of minder leerlingen dan onder leraren met een zeer grote klas van 29 of meer leerlingen (58% vs. 63%). Dit verschil is significant. Echter, leraren met de twee meer voorkomende middelgrote en grote klas - oftewel, 22 t/m 25 leerlingen en 26 t/m 28 leerlingen - verschillen hierin niet significant van leraren met een kleine klas (58% vs. 57% en 59%).

Ook in het voortgezet onderwijs (figuur 32) is het verschil in het aandeel leraren dat heeft nagedacht over ander werk zoeken het grootst tussen leraren met de kleine klas en leraren met de zeer grote klas: dit aandeel neemt opeenvolgend toe met klassengrootte (van 62% tot 66%). Echter, deze verschillen t.o.v. leraren met een kleine klas zijn niet significant.

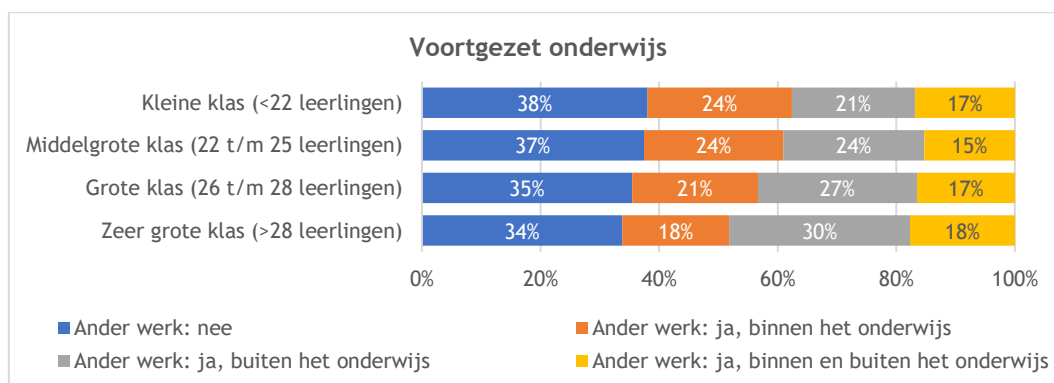
In het gespecialiseerd onderwijs (figuur 33) zijn er significant meer leraren die nadenken over ander werk zoeken onder leraren van grote klassen (3^e tertiel) dan onder leraren van kleine en middelgrote klassen (1^e en 2^e tertiel) (76% vs. 57%).

Figuur 31: Nagedacht over ander werk onder leraren in basisonderwijs naar klassengrootte

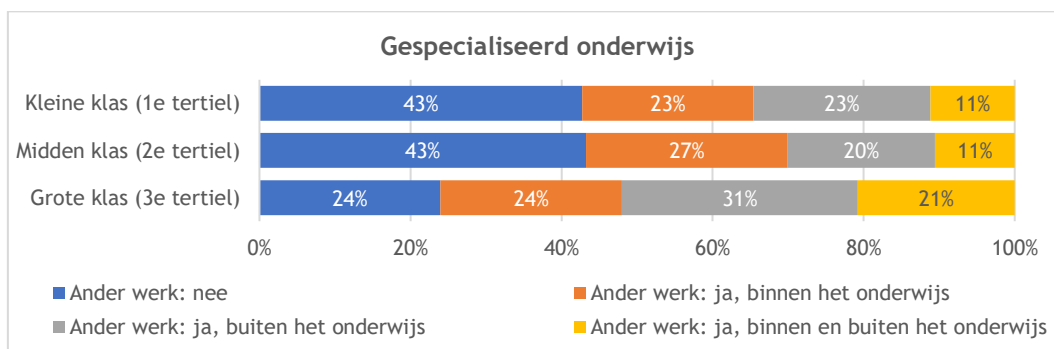
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 32: Nagedacht over ander werk onder leraren in voortgezet onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

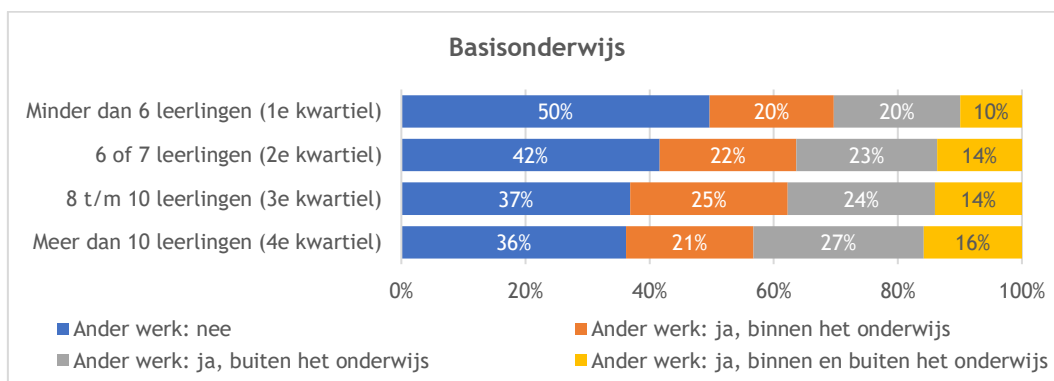
Figuur 33: Nagedacht over ander werk onder leraren in gespecialiseerd onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

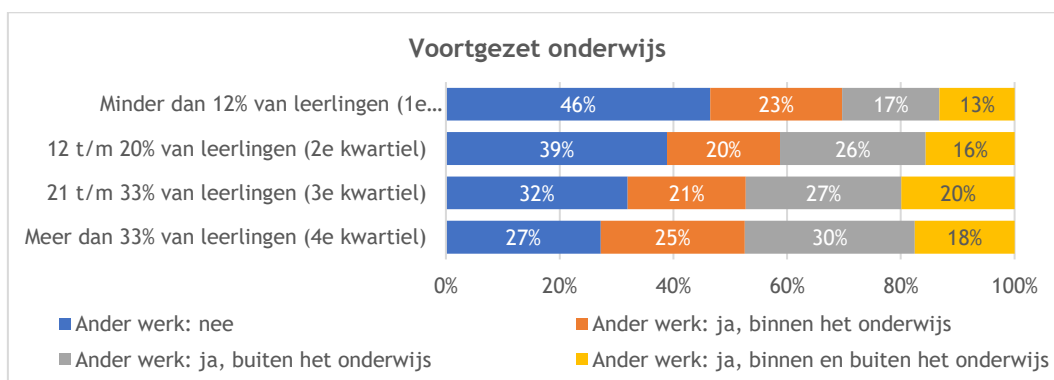
Wanneer de groep zorgleerlingen in de klas groter wordt neemt het aandeel leraren dat heeft nagedacht over ander werk zoeken toe, zowel in het basisonderwijs (zie figuur 34) als in het voortgezet onderwijs (zie figuur 35). In het basisonderwijs varieert dit aandeel van 50 procent onder leraren met relatief weinig zorgleerlingen (minder dan 6) tot 64 procent onder leraren met relatief veel zorgleerlingen (meer dan 10). In het voortgezet onderwijs varieert dit aandeel van 54 procent onder leraren met relatief weinig zorgleerlingen (<12% in klassen) tot 73 procent onder leraren met relatief veel zorgleerlingen (>33% in klassen). In beide onderwijssectoren is het aandeel leraren dat heeft nagedacht over ander werk zoeken significant kleiner onder leraren met weinig zorgleerlingen in de klas.

Figuur 34: Nagedacht over ander werk onder leraren in basisonderwijs naar aantal zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 35: Nagedacht over ander werk onder leraren in voortgezet onderwijs naar aandeel zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

Wanneer er, met multivariate regressie analyse, gekeken wordt naar de invloed van klassengrootte en grootte van de groep zorgleerlingen op het nagedacht hebben over werken buiten het onderwijs (gecontroleerd voor achtergrondkenmerken), tonen de resultaten aan dat klassengrootte er niet toe doet in het basisonderwijs. In het voortgezet onderwijs is dit wel het geval dat: leraren met een grote of zeer grote klas hebben vaker nagedacht over werk buiten het onderwijs dan leraren met een kleine klas (geen significant verschil tussen middelgrote en kleine klas). Ook in het gespecialiseerd onderwijs is het verschil tussen een kleine en groter (3^e tertiel) klas significant. De grootte van de groep zorgleerlingen is zowel in het voortgezet onderwijs als in het basisonderwijs van belang: leraren met meer zorgleerlingen hebben vaker nagedacht over werken buiten het onderwijs dan leraren met weinig zorgleerlingen (1^e kwartiel). In het basisonderwijs is de enige uitzondering is dat er geen verschil gevonden wordt met leraren met redelijk veel en veel zorgleerlingen (3^e en 4^e kwartiel). De invloed van zorgleerlingen is dan ook groter in het vo.

Nagedacht hebben over werken buiten het onderwijs hangt ook samen met andere factoren, zie voor de multivariate resultaten ook Figuur 47 tot en met Figuur 49. Hier wordt vaker over nagedacht door vo-leraren die actief zijn in het noorden (t.o.v. westen) van het land of in stedelijke regio's. Verder denken leraren in opleiding (ongeacht sector) en oudere leraren (in basisonderwijs en voortgezet onderwijs) hier minder vaak over na. In het basisonderwijs wordt dit ook minder snel overwogen door leraren zonder een vaste aanstelling en leraren met een grote aanstelling (>0.8 fte). In het voortgezet onderwijs overwegen leraren die uitsluitend lesgeven aan vmboklassen dit minder vaak dan leraren die uitsluitend lesgeven aan havo/vwo klassen. Ook voor het nadenken over gaan werken buiten het onderwijs geldt een positieve uitwerking van een positief klassenklimaat: in alle drie de onderwijssectoren overwegen leraren dit dan minder snel.

Ziekteverzuim

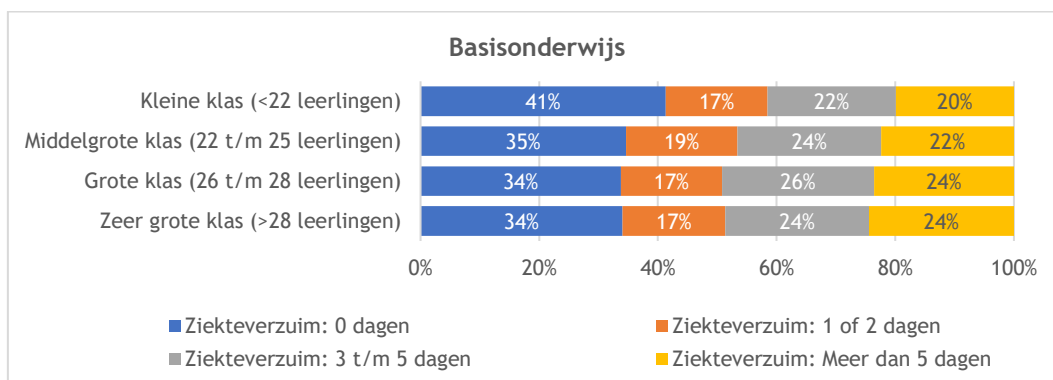
Als laatste wordt er gekeken naar ziekteverzuim van leraren dit leerjaar, en hoe zich dit verhoudt tot de huidige klassengrootte (voor alle onderwijssectoren apart) en het aandeel zorgleerlingen in de klas (voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs apart). De resultaten omtrent klassengrootte worden, wederom, als eerste besproken gevolgd door de resultaten omtrent zorgleerlingen.

In het basisonderwijs verzuimen leraren met kleine klassen (21 leerlingen of minder) gemiddeld genomen 3,7 dagen door ziekte, en dit loopt opeenvolgend op tot 4,8 dagen onder leraren met zeer grote klassen (29 leerlingen of meer). Leraren met kleine klassen geven significant minder dagen ziekteverzuim op dan leraren met middelgrote, grote of zeer grote klassen. Het aandeel leraren dat rapporteert geen ziekteverzuim te hebben gehad (0 dagen) is ook significant groter onder leraren met een kleine klas (41%), dan onder leraren met een grotere klas (respectievelijk 35% en 34%)(zie ook figuur 36).

Ook voor leraren in het voortgezet onderwijs neemt het gemiddelde aantal dagen ziekteverzuim toe met klassengrootte, namelijk van 5,3 dagen voor leraren met kleine klassen tot 6,4 dagen voor leraren met zeer grote klassen. Er is echter geen significant verschil in dagen ziekteverzuim tussen leraren met kleine klassen en leraren met de meer voorkomende middelgrote klassen (22 t/m 25 leerlingen); wel tussen leraren met kleine klassen en leraren met grote of zeer grote klassen. Verder is de groep leraren die geen ziekteverzuim (0 dagen) rapporteert, zie hiervoor ook figuur 37, onder leraren met een kleine klas zelfs iets kleiner dan onder leraren met een middelgrote klas (23% vs. 27%, een significant verschil) of zeer grote klas (23% vs. 24%, geen significant verschil). Onder leraren met kleine klassen is wel het aandeel leraren dat meer dan 5 dagen ziek is significant kleiner dan onder leraren met grote of zeer grote klassen (29% vs. 35% en 39%)(geen significant verschil tussen leraren met kleine en middelgrote klassen, 29% vs. 31%).

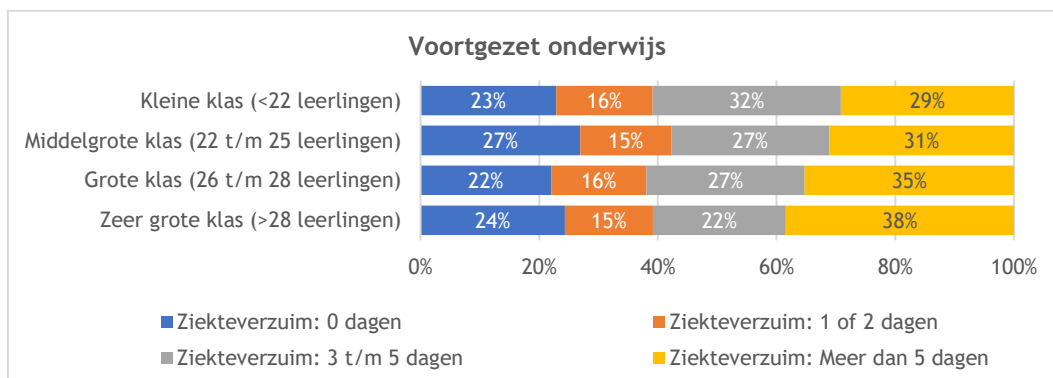
In het gespecialiseerd onderwijs is het gemiddelde ziekteverzuim ook het grootst onder leraren met grote klassen (3^e tertiel) met 7,0 dagen, maar dan gevolgd door leraren in kleine klassen (1^e tertiel) met 5,2 dagen en leraren in middelgrote klassen (2^e tertiel) met 4,6 dagen. Deze verschillen t.o.v. leraren met kleine klassen zijn dan ook niet significant. Ook voor het aandeel leraren dat geen ziekteverzuim (0 dagen) rapporteert, zie figuur 38, worden geen significante verschillen gevonden tussen leraren met kleine klassen in vergelijking met leraren met grotere klassen (36% vs. 39% en 31%). Wel is het aandeel leraren met meer dan 5 dagen ziekteverzuim significant kleiner onder leraren met een kleine klas (20%) dan onder leraren met een grote klas (32%).

Figuur 36: Aantal dagen ziekteverzuim onder leraren in basisonderwijs naar klassengrootte

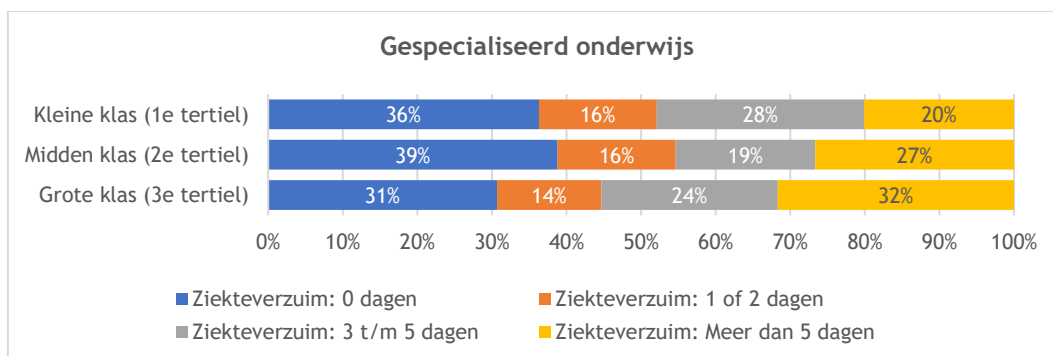
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.653 leraren in basisonderwijs

Figuur 37: Aantal dagen ziekteverzuim onder leraren in voortgezet onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.759 leraren in vo

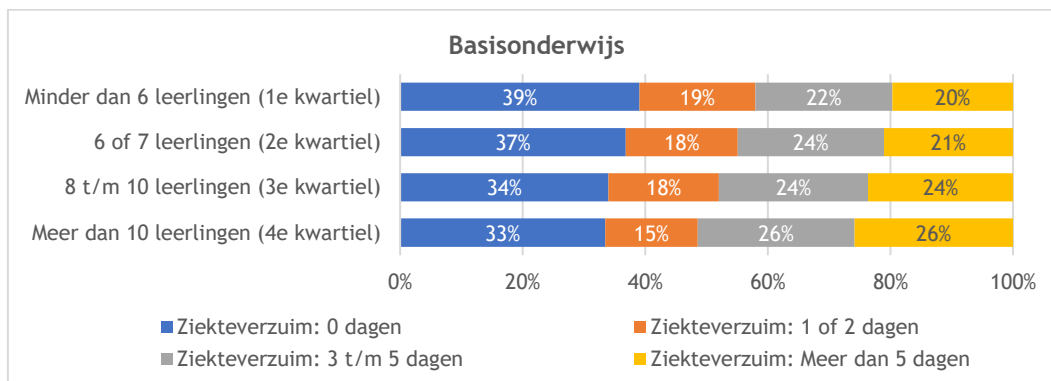
Figuur 38: Aantal dagen ziekteverzuim onder leraren in gespecialiseerd onderwijs naar klassengrootte

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 395 leraren in gespecialiseerd onderwijs

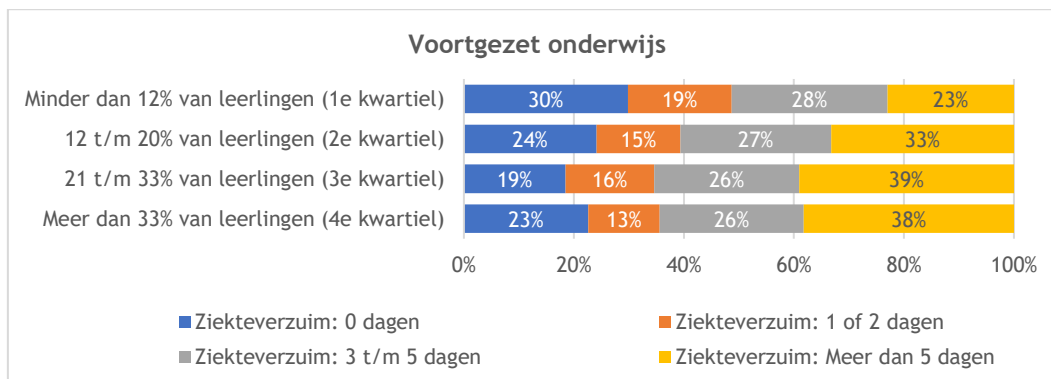
Wanneer er gekeken wordt naar de grootte van de groep zorgleerlingen in een klas van een leraar, wordt ook hier aangetoond dat het gemiddelde aantal dagen ziekteverzuim hoger ligt bij een (relatief) grotere groep van zorgleerlingen, zowel in het basisonderwijs (figuur 39) als in het voortgezet onderwijs (figuur 40). In het basisonderwijs varieert het aantal dagen ziekteverzuim van 3,7 dagen voor leraren met relatief weinig (oftewel minder dan 6) zorgleerlingen tot 5,2 dagen voor leraren met relatief veel (oftewel meer dan 10) zorgleerlingen. In het voortgezet onderwijs varieert het aantal dagen ziekteverzuim van 4,3 dagen voor leraren met een klein aandeel (van <12%) zorgleerlingen tot 6,8 dagen voor leraren met een groot aandeel (van >33%) zorgleerlingen. In beide onderwijssectoren is het gemiddelde aantal dagen ziekteverzuim van leraren significant lager in klassen met (relatief) weinig zorgleerlingen in de klas.

Figuur 39: Aantal dagen ziekteverzuim onder leraren in basisonderwijs naar aantal zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.653 leraren in basisonderwijs

Figuur 40: Aantal dagen ziekteverzuim onder leraren in voortgezet onderwijs naar aandeel zorgleerlingen

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.759 leraren in vo

De multivariate regressie analyses waarin ook rekening gehouden wordt met diverse achtergrondkenmerken laten overwegend zien dat klassengrootte nauwelijks invloed heeft op ziekteverzuim: alleen in het voortgezet onderwijs verzuimen leraren met een zeer grote klas meer dan leraren met een kleine klas. Leraren met weinig zorgleerlingen rapporteren wel minder ziekteverzuim dan leraren met meer (zorg)leerlingen in de klas. Alleen in het basisonderwijs wordt er geen significant verschil gevonden tussen een leraren met een weinig zorgleerlingen (1^e en 2^e kwartiel).

Er zijn een aantal andere factoren die van invloed zijn op het rapporteren van ziekteverzuim, zie hiervoor ook de multivariate regressie resultaten in Figuur 50 tot en met Figuur 52. In het basisonderwijs wordt meer ziekteverzuim gerapporteerd door leraren in stedelijke regio's, en in het voortgezet onderwijs wordt meer ziekteverzuim gerapporteerd door leraren actief in het westen dan door leraren actief in het zuiden. In het basisonderwijs rapporteren leraren met minder ervaring en leraren die uitsluitend lesgeven aan kleuterklassen meer ziekteverzuim dan leraren met meer ervaring en leraren die uitsluitend lesgeven aan de bovenbouw. In het voortgezet onderwijs rapporteren leraren zonder een vaste aanstelling, leraren met een grotere aanstelling (>0.5 fte) en leraren die aan diverse jaarlagen lesgeven meer ziekteverzuim. Wederom zorgt een positiever klassenklimaat voor een gunstiger scenario: er wordt dan minder ziekteverzuim gerapporteerd door leraren (ongeacht onderwijssector).

6 Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht in hoeverre grotere klassen en klassen met meer zorgleerlingen voor leraren samenhangen met hun werkdruk, tevredenheid, verzuim en hun intentie om in het onderwijs te willen blijven werken. Naast een niet toereikende instroom van nieuwe leraren zijn er zorgen over de mate waarin startende en meer ervaren leraren het onderwijs willen verlaten.

In hoeverre het lesgeven nu aantrekkelijker wordt doordat aan een kleinere klas les moet worden gegeven, of aan een klas met minder zorgleerlingen, is op twee manieren onderzocht. Leraren is afzonderlijk gevraagd naar deze zaken waarbij is gekeken naar de statistische samenhang; daarnaast is leraren direct gevraagd naar de verwachting.

Uit de bevraging onder ruim 7.000 leraren blijkt inderdaad dat leraren regelmatig overwerken en dat zij hun werkdruk te hoog vinden. In het basis- en voortgezet onderwijs geeft meer dan 80% van de bevroegde leraren aan dat zij niet genoeg tijd hebben om hun leerlingen voldoende persoonlijke aandacht te geven. Een groep van min of meer even grote omvang vindt de werkdruk te hoog of veel te hoog. Ook geeft meer dan 20% aan dat zij over vijf jaar buiten het onderwijs willen werken en geeft, van de leraren die tenminste 1 dag dit schooljaar ziek zijn geweest, tussen de 31 (voor basisonderwijs) en 45 (voor voortgezet onderwijs) procent aan dat hun ziekteverzuim ten minste deels het gevolg was van het lesgevend werk. Zorgen over de aantrekkelijkheid van het beroep van leraar lijken dus terecht, al geeft óók de meerderheid van de leraren ook aan dat zij over het algemeen tevreden zijn met hun baan (zo'n 64% van de bevroegde leraren geeft een 7 of hoger op een schaal van 1 tot 10).

Uit de statistische analyses blijkt dat deze aspecten van het beroep deels samenhangen met de grootte van de klas en de hoeveelheid zorgleerlingen in die klassen. Zo geven leraren in grotere klassen vaker aan dat hun werkdruk veel te hoog is, ook als we rekening houden met andere invloeden. Ditzelfde geldt voor de mate waarin leraren moeten overwerken en hoe tevreden zij zijn; hoe groter de klas, hoe vaker leraren aangeven dat zij regelmatig moeten overwerken en hoe vaker leraren minder tevreden zijn over hun baan. Dit leidt er echter niet toe dat leraren ook duidelijk vaker ander werk willen; de verschillen hiertussen zijn kleiner voor kleinere en grotere klassen. Wel melden leraren in grotere klassen vaker dat zij meerdere dagen dit schooljaar ziek waren t.o.v. leraren in kleinere klassen.

Deze zelfde relaties zijn zichtbaar voor het aandeel zorgleerlingen in klassen, waarbij, in tegenstelling tot de klassengrootte, leraren met meer zorgleerlingen ook vaker aangeven buiten het onderwijs te willen werken. Ook zien we hier, ook als er rekening wordt gehouden met eventuele andere factoren, dat naarmate er meer zorgleerlingen in klassen zitten, leraren aangeven meer over te werken, meer werkdruk ervaren en vaker ziek zijn.

Direct gevraagd naar deze factoren bevestigen leraren ook deze relaties; met name een kleiner aantal zorgleerlingen zouden, aldus de leraren, leiden tot minder werkdruk (en, hoewel in mindere mate, tot meer werkplezier). Hierbij geven leraren echter ook aan dat ook minder andere taken, buiten het lesgeven om, zouden leiden tot minder werkdruk, in vergelijkbare mate als waarin kleinere klassen dat zouden doen.

Naast klassengrootte en grootte van de groep zorgleerlingen hangen ook andere factoren samen met de uitkomstmaten. Een positief klimaat in de klas zorgt, onder leraren in alle sectoren, voor minder werkdruk, meer werktevredenheid, minder ziekteverzuim en een lagere intentie om buiten het onderwijs een baan te zoeken. In basisonderwijs gaat het lesgeven aan uitsluitend kleuterklassen vaak gepaard met negatievere uitkomsten onder leraren, al leidt dit niet tot het overwegen van een baan zoeken buiten het onderwijs.

Ook zijn factoren als leeftijd, ervaring en type contract of contractomvang vaker van belang. Zo ervaren jongere leraren bijvoorbeeld minder vaak een hoge werkdruk (in basisonderwijs en vo) en meer werktevredenheid (in vo), leraren met meer onderrichtserving minder werktevredenheid (in basisonderwijs en vo), en leraren met een vast contract vaker een hoge werkdruk.

De resultaten laten dus zien dat leraren over het algemeen gebaat zijn bij een kleinere klas en bij een minder groot aandeel zorgleerlingen in hun klas. Uiteraard zijn bij dit vraagstuk meerdere belangen relevant en is ook de praktische uitvoerbaarheid in elk geval op korte termijn niet eenvoudig. Wel is het goed om dit in acht te nemen bij het aantrekkelijker maken (en behouden) van het beroep van leraar.

Bijlage A: Geraadpleegde literatuur

- Blatchford, P., & Russell, A. (2019). Class size, grouping practices and classroom management. *International Journal of Educational Research*, 96, 154-163.
- CBS (2022). *Werknemers relatief lang afwezig bij verzuim door werkdruk*. Zie: [Werknemers relatief lang afwezig bij verzuim door werkdruk \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl/nl-nl/onderzoek-en-publicaties/2022/01/werknemers-relatief-lang-afwezig-bij-verzuim-door-werkdruk)
- Hattie, J. (2005). The paradox of reducing class size and improving learning outcomes. *International journal of educational research*, 43(6), 387-425.
- Hojo, M. (2021). Association between student-teacher ratio and teachers' working hours and workload stress: evidence from a nationwide survey in Japan. *BMC public health*, 21, 1635.
- Hummel, L., Hoofman, W., & Schelvis, R. (2019). *Werkdruk in het onderwijs*. TNO rapport.
- Ledoux, G., & Waslander, S. (m.m.v. Eimers, T.) (2020). *Evaluatie passend onderwijs*. Eindrapport.
- Madigan, D. J., & Kim, L. E. (2021). Towards an understanding of teacher attrition: A meta-analysis of burnout, job satisfaction, and teachers' intentions to quit. *Teaching and teacher education*, 105, 103425.
- Roeleveld, J., Karssen, M. & Ledoux, G. (2014). *Samenstelling van de klas en cognitieve en sociaal emotionele uitkomsten*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut
- Ruijs, N. (2017). The impact of special needs students on classmate performance. *Economics of Education Review*, 58, 15-31.
- Solheim, O. J., & Opheim, V. (2019). Beyond class size reduction: Towards more flexible ways of implementing a reduced pupil-teacher ratio. *International Journal of Educational Research*, 96, 146-153.
- Van Bergen, C. T. A., Van der Meer, M. M., & Van Otterloo, S. G. (2008). *Tijdsbesteding leraren voortgezet onderwijs*. Regioplan rapport.
- Villares, E., Mariani, M., Sink, C. A., & Colvin, K. (2016). Multilevel confirmatory factor analysis of the teacher my class Inventory-Short form. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 49(4), 263-273.
- Vogels, R. (2009). *Gelukkig voor de klas*. SCP rapport.

Bijlage B: Representativiteit

Voor het kenmerk stedelijkheid verwijzen de populatiegegevens naar aantal scholen (vanuit openbaar scholenbestand; peilingsdatum januari 2023) en voor de andere kenmerken verwijzen de populatiegegevens naar aantal leraren (vanuit open onderwijsdata duo; peilingsdatum oktober 2022). Er zijn te weinig populatiegegevens beschikbaar voor de leraren in opleiding, waardoor deze kleine groep niet wordt meegenomen in het vergelijk (op regio, contract, aanstelling en leeftijdsgroep). De weegfactor verkleint de afwijkingen maar neemt deze niet volledig weg, o.a. omdat:

- voor leraren in opleiding (1.6% in onze sample) geen correcte weegfactor kan worden aangemaakt wegens ontbrekende populatiegegevens. Voor deze groep is de weegfactor daarom op waarde 1 gezet (in plaats van deze groep uit te sluiten van dit onderzoek).
- voor enkele leraren de informatie omtrent stedelijkheid en regio onbekend is (18.7% in onze sample). Voor deze groep is de weegfactor gebaseerd op het kenmerk contract alleen.

Aan het einde van de vragenlijst is men gevraagd of men lid is van de AOb: door de AOb benaderde leraren zijn niet uitsluitend AOb-lid en de leraren benaderd door de andere twee benaderingsmethoden zijn niet uitsluitend geen AOb-lid. Leden van de vakbond zijn mogelijk kritischer of hebben een grotere wens om de positie van leraren te verbeteren dan niet-leden. Daarom zijn de resultaten voor deze twee groepen vergeleken op twee kernthema's, werkdruk en tevredenheid. De resultaten laten inderdaad zien dat AOb-leden vaker een hogere werkdruk ervaren (tot 7 procentpunt verschil voor het voortgezet onderwijs) en gemiddeld genomen iets minder tevreden zijn over hun werk (0,1 tot 0,3 punt verschil tussen wel/niet-leden). In de multivariate analyses (zie ook Bijlage D) is hier rekening mee gehouden.

Tabel 4: *Vergelijk populatie en sample: basisonderwijs*

	Populatie:		Sample (ongewogen):		Sample (gewogen):	
	Stedelijkheid = aantal scholen	Andere kenmerken = aantal leraren (excl. leraren in opleiding)	Stedelijkheid = aantal leraren en leraren in opleiding	Andere kenmerken = aantal leraren (excl. leraren in opleiding)	Alle kenmerken = aantal leraren en leraren in opleiding	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Stedelijkheid						
Zeer sterk	1128	18,3	810	26,2	575	18,6
Sterk	1602	26,0	1030	33,4	806	26,1
Matig	1053	17,1	499	16,2	523	16,9
Weinig	1693	27,5	549	17,8	840	27,2
Niet	687	11,1	198	6,4	342	11,1
Ontbrekend			751		751	
Regio						
Noord	10878	10,0	313	10,3	306	9,9
Oost	25449	23,5	621	20,5	720	23,3
West	51433	47,5	1518	50,0	1477	47,9
Zuid	20500	18,9	583	19,2	583	18,9
Ontbrekend			733		751	
Contract						
Vast	96470	88,0	3532	93,7	3336	86,9
Tijdelijk	13096	12,0	236	6,3	501	13,1

Tabel 5: Vergelijk populatie en sample: gespecialiseerd onderwijs

	Populatie:		Sample (ongewogen):		Sample (gewogen):	
	Stedelijkheid = aantal scholen Andere kenmerken = aantal leraren (excl. leraren in opleiding)		Stedelijkheid = aantal leraren en leraren in opleiding Andere kenmerken = aantal leraren (excl. leraren in opleiding)		Alle kenmerken = aantal leraren en leraren in opleiding	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Stedelijkheid						
Zeer sterk	266	30,3	117	34,7	104	30,9
Sterk	312	35,5	125	37,1	118	35,0
Matig	122	13,9	40	11,9	47	13,9
Weinig	156	17,8	51	15,1	60	17,8
Niet	22	2,5	4	1,2	8	2,4
Ontbrekend			84		84	
Regio						
Noord	1502	8,0	56	17,1	28	8,3
Oost	5344	28,4	63	19,2	93	27,6
West	7823	41,5	146	44,5	141	41,8
Zuid	4171	22,1	63	19,2	75	22,3
Ontbrekend			77		84	
Contract						
Vast	16729	88,2	375	92,6	365	86,7
Tijdelijk	2236	11,8	30	7,4	56	13,3

Tabel 6: Vergelijk populatie en sample: voortgezet onderwijs

	Populatie:		Sample (ongewogen):		Sample (gewogen):	
	Stedelijkheid = aantal scholen Andere kenmerken = aantal leraren (excl. leraren in opleiding)		Stedelijkheid = aantal leraren en leraren in opleiding Andere kenmerken = aantal leraren (excl. leraren in opleiding)		Alle kenmerken = aantal leraren en leraren in opleiding	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Stedelijkheid						
Zeer sterk	459	28,7	614	25,6	690	28,8
Sterk	550	34,4	861	35,9	823	34,3
Matig	246	15,4	379	15,8	369	15,4
Weinig	266	16,6	422	17,6	400	16,7
Niet	78	4,9	122	5,1	117	4,9
Ontbrekend			504		504	
Regio						
Noord	7404	9,6	297	12,5	231	9,6
Oost	17194	22,3	470	19,8	534	22,3
West	38062	49,3	1092	46,0	1186	49,5
Zuid	14529	18,8	513	21,6	447	18,6
Ontbrekend			500		504	
Contract						
Vast	59859	77,9	2625	91,4	2241	77,2
Tijdelijk	16970	22,1	247	8,6	661	22,8

Bijlage C: Vragenlijst

1. Aanstelling

V1. Wat is je functie in het onderwijs? Kies de meest passende optie.

- 01 Leraar/docent
- 02 Student aan een lerarenopleiding/pabo
- 03 Stagiair
- 04 Deelnemer aan zij-instroom in beroep traject (ZIB)
- 05 Anders (je verlaat hiermee de vragenlijst) [\[V1.05: einde vragenlijst\]](#)

V2. Geef je les aan één of meerdere klassen?

- 01 Ja
- 02 Nee (je verlaat hiermee de vragenlijst) [\[V2.02: einde vragenlijst\]](#)

V3. In welke onderwijssoort werk je? (Indien je in meerdere onderwijssoorten werkt, kruis dan aan in welke onderwijssoort jouw aanstelling het meest omvangrijk is)

- 01 Basisonderwijs
- 02 Speciaal basisonderwijs
- 03 Speciaal onderwijs
- 04 Voortgezet speciaal onderwijs
- 05 Voortgezet onderwijs
- 06 Mbo [\[V3.06: einde vragenlijst\]](#)
- 07 Hbo/universiteit [\[V3.07: einde vragenlijst\]](#)

V4. [\[V3.01/V3.02/V3.03\]](#) In welke groep(en) geef je les? Meerdere antwoorden mogelijk.

- V4_01 Groep 1
- V4_02 Groep 2
- V4_03 Groep 3
- V4_04 Groep 4
- V4_05 Groep 5
- V4_06 Groep 6
- V4_07 Groep 7
- V4_08 Groep 8
- V4_09 N.v.t. / Anders

V5. [\[V3.03/V3.04\]](#) In welke cluster werk je? Meerdere antwoorden mogelijk.

- V5_01 Cluster 1: Blinde, slechthorende leerlingen
- V5_02 Cluster 2: Dove, slechthorende leerlingen/Taal-spraakontwikkelingsstoornis
- V5_03 Cluster 3: Lichamelijk gehandicapte en/of verstandelijk gehandicapte leerlingen
- V5_04 Cluster 4: Psychische stoornissen en gedragsproblemen

V6. [\[V3.04\]](#) In welke uitstroomprofiel ben je werkzaam? Meerdere antwoorden mogelijk.

- V6_01 Dagbesteding
- V6_02 Vervolgonderwijs
- V6_03 Arbeidsmarktgericht

- V7. [V3.04 & V6_02 of V3.05] In welke onderwijssoort ben je actief? Meerdere antwoorden mogelijk.
- V7_01 Vmbo basisberoepsgerichte leerweg
 - V7_02 Vmbo kaderberoepsgerichte leerweg
 - V7_03 Vmbo gemengde/theoretische leerweg
 - V7_04 Havo
 - V7_05 Vwo
 - V7_06 Praktijkonderwijs
 - V7_07 Internationale schakelklas
 - V7_08 Vavo
 - V7_09 Anders
- V8. [V3.04 en V3.05] In welke leerjaren geef je onderwijs? Meerdere antwoorden mogelijk.
- V8_01 Onderbouw
 - V8_02 Bovenbouw
- V9. Aan hoeveel klassen geef je les?
- 01 1 klas
 - 02 2-3 klassen
 - 03 4-6 klassen
 - 04 7-9 klassen
 - 05 10-12 klassen
 - 06 Meer dan 12 klassen
- V10. [V3.04 en V3.05] In wat voor soort vak(gebied) ben je de meeste uren werkzaam? Meerdere antwoorden mogelijk.
- 01 Avo-vak (Nederlands, rekenen, aardrijkskunde, geschiedenis, levensbeschouwing, lichamelijke opvoeding en culturele vorming)
 - 02 Beroepsgericht vak
 - 03 Anders

2. Klassenklimaat

De volgende vragen gaan over je klas. Als je aan meerdere klassen les geeft, vul dan a.u.b. het gemiddelde voor die klassen in, als daarnaar gevraagd wordt.

- V11. Geef aan in hoeverre de volgende stellingen waar zijn voor jouw klas(sen). [V3.04 en V3.05] Indien je les geeft aan meerdere klassen, vul dan het gemiddelde voor je klassen in. [V3.01/V3.02/V3.03] Indien je les geeft aan meerdere klassen, vul het dan in voor de klas waar je de meeste uren voor werkzaam bent.
- V11_01 Mijn leerlingen lijken mijn lessen leuk te vinden
 - V11_02 Er zijn veel leerlingen in mijn klas(sen) die spanningen veroorzaken
 - V11_03 Mijn leerlingen hebben zelden ruzie onderling
 - V11_04 De meeste leerlingen in mijn klas(sen) kunnen hun opdrachten niet afmaken zonder hulp
 - V11_05 Er is voldoende binding in de klas tussen mijn leerlingen en mij
 - V11_06 De leerlingen in mijn klas kunnen goed met elkaar opschieten

- 02 Helemaal mee oneens
- 03 Mee oneens
- 04 Niet mee eens, niet mee oneens
- 05 Mee eens
- 06 Helemaal mee eens

V12. Hoeveel leerlingen zitten er dit schooljaar (gemiddeld) in jouw klas? [V3.04 en V3.05] Indien je les geeft aan meerdere klassen, vul dan het gemiddelde voor je klassen in. [V3.01/V3.02/V3.03] Indien je les geeft aan meerdere klassen, vul het dan in voor de klas waar je de meeste uren voor werkzaam bent.

[Invulveld: 1-50 leerlingen]

V13. [V3.04 en V3.05] Hoeveel leerlingen zitten er dit schooljaar in jouw grootste klas?.

[Invulveld: 1-50]

V14. [V3.01] Hoeveel leerlingen in jouw klas(sen) hebben extra hulp nodig door zorg-, leer- of gedragsproblemen?.

[invulveld: 1-50]

V15. [V3.05] Hoe groot is het aandeel leerlingen dat extra hulp nodig heeft door zorg-, leer- of gedragsproblemen, in jouw klas(sen)? Geef een (gemiddeld)(geschat) percentage.

[Invulveld: 1-100%]

V16. Heb je in één of meerdere van jouw klassen één van de volgende vormen van ondersteuning? Meerdere antwoorden mogelijk.

- V16_01 Leerkrachtondersteuner
- V16_02 (Technisch) Onderwijsassistent
- V16_03 Instructeur
- V16_04 Remedial teacher
- V16_05 Anders
- V16_06 Nee [exclusief]

V17. [V16_01 of V16_02 of V16_03 of V16_04 of V16_05] Is de ondersteuning volgens jou voldoende? [Niet voldoende - Enigszins voldoende - Voldoende]

- 01 Onvoldoende
- 02 Enigszins voldoende
- 03 Voldoende

V18. [V16_06] Heb je wel behoefte aan ondersteuning in één of meerdere van je klassen?

- 01 Nee, geen behoefte
- 02 Ja, enigszins behoefte
- 03 Ja, veel behoefte

3. Werkdruk en werkplezier

V19. Werk je weleens over?

- 01 Ja, regelmatig
- 02 Ja, soms
- 03 Nee

V20. [V19.01 en V19.02] Hoeveel overuren maak je gemiddeld per week in jouw baan in het onderwijs? Het gaat zowel om betaald als onbetaald overwerk. Reistijd valt hier niet onder, overwerk thuis wel. Afronden op hele uren.

[Invulveld: 1-100 uur]

V21. In hoeverre ben je het eens met de volgende stelling:

Ik heb genoeg tijd om mijn leerlingen voldoende persoonlijke aandacht te geven.

- 01 Helemaal mee oneens
- 02 Mee oneens
- 03 Niet mee eens, niet mee oneens
- 04 Mee eens
- 05 Helemaal mee eens

V22. Ik vind mijn werkdruk gemiddeld genomen:

- 01 Veel te laag
- 02 Laag
- 03 Goed
- 04 Hoog
- 05 Veel te hoog

V23. Op een schaal van 1 tot 10, hoe tevreden ben je in het algemeen met jouw huidige baan?

[Invulveld: 1-10; ankers Heel erg ontevreden / Heel erg tevreden]

4. Verzuim

De volgende vragen gaan over ziekteverzuim. Onder verzuim wordt verstaan: minder uren of dagen werken dan normaal vanwege ziekte, ongeval of een andere gezondheidsreden.

V24. Hoeveel dagen heb je dit schooljaar verzuimd door ziekte?

- 01 Niet
- 02 [Invulveld: 1-100] Dagen
- 03 Wil ik niet zeggen

V25. Heb je de indruk dat jouw verzuim het gevolg was van het werk als leraar dat je deed?

- 01 Ja, hoofdzakelijk gevolg van mijn lesgevende werk
- 02 Ja, voor een deel gevolg van mijn lesgevende werk
- 03 Nee, geen gevolg van mijn lesgevende werk
- 04 Weet ik niet

5. Ander werk

V26. Heb je er in het afgelopen jaar over nagedacht om ander werk te zoeken dan het werk bij je huidige werkgever? Meerdere antwoorden mogelijk

V26_01 Nee

V26_02 Ja, binnen het onderwijs

V26_03 Ja, buiten het onderwijs

V27. [V26_02 en V26_03] Heb je in het afgelopen jaar iets ondernomen om ander werk te vinden?

01 Ja

02 Nee

V28. Zou je, als het aan jou lag, over 5 jaar nog willen werken bij...? [Ja - Nee]

01 De school waar ik nu lesgeef

02 In het onderwijs

6. Klas(sen)

V29. Wat vind je van de huidige grootte van jouw klas(sen). [V3.04 en V3.05] Indien je les geeft aan meerdere klassen, vul dan het gemiddelde voor je klassen in. [V3.01/V3.02/V3.03] Indien je les geeft aan meerdere klassen, vul het dan in voor de klas waar je de meeste uren voor werkzaam bent.

01 Veel te veel leerlingen

02 Iets te veel leerlingen

03 Precies goed

04 Iets te weinig leerlingen

05 Veel te weinig leerlingen

V30. Verwacht je dat jij minder werkdruk zou ervaren door... [Ja, veel minder werkdruk/Ja, een beetje minder werkdruk/Nauwelijks minder werkdruk/ Het zou geen verschil maken]

V30_01 (een) kleinere klas(sen)?

V30_02 [V3.01 en V3.05] een kleiner aandeel zorgleerlingen in je klas(sen)

V30_03 minder andere taken in het onderwijs (buiten het lesgeven)

V31. Verwacht je dat jij meer werkplezier zou ervaren door... [Ja, veel meer werkplezier /Ja, een beetje meer werkplezier/Nauwelijks meer werkplezier/ Het zou geen verschil maken]

V31_01 (een) kleinere klas(sen)?

V31_02 [V3.01 en V3.05] een kleiner aandeel zorgleerlingen in je klas(sen)

V31_03 minder andere taken in het onderwijs (buiten het lesgeven)

V32. Wat zou volgens jou de ideale klassengrootte zijn voor de klas(sen) waar je nu les aan geeft? [invulveld: 1-40 leerlingen]

7. Achtergrondkenmerken

Je bent bijna bij het einde van de vragenlijst. Tot slot volgen nog enkele vragen over jouw achtergrond.

V33. Hoeveel jaar werk je in het onderwijs?

[Invulveld: 1-60] Jaar

V34. Ben je lid van de Algemene Onderwijsbond (AOB)?

01 Ja

02 Nee

V35. Op wat voor manier ben je werkzaam bij de school waar je (het meeste) lesgeeft?

01 Vaste aanstelling

02 Tijdelijk, met uitzicht op vast

03 Tijdelijk, zonder uitzicht op vast

04 Als ZZP'er/via een tussenorganisatie

05 Anders

V36. Hoeveel uur werk je dit schooljaar gemiddeld per week volgens jouw arbeidscontract? Indien je voor meerdere werkgevers werkzaam bent, kies dan voor de meest omvangrijke aanstelling in het onderwijs.

[Invulveld: 1-100 uur] Uur

V37. Hoeveel procent van deze aanstelling ben je bezig met lesgeven (zowel directe tijd aan lesgeven als indirecte tijd nakijken, voorbereiden)?

01 0-20%

02 20-40%

03 40-60%

04 60-80%

05 80-100%

V38. Heb je ook een aanstelling bij een andere werkgever of ben je naast jouw aanstelling in het onderwijs actief als zelfstandige?

01 Nee

02 Ja, namelijk voor gemiddeld: [invulveld: 1-100] uren per week

V39. Hoe oud ben je?

01 Jonger dan 25 jaar

02 25-35 jaar

03 36-50 jaar

04 51 of ouder

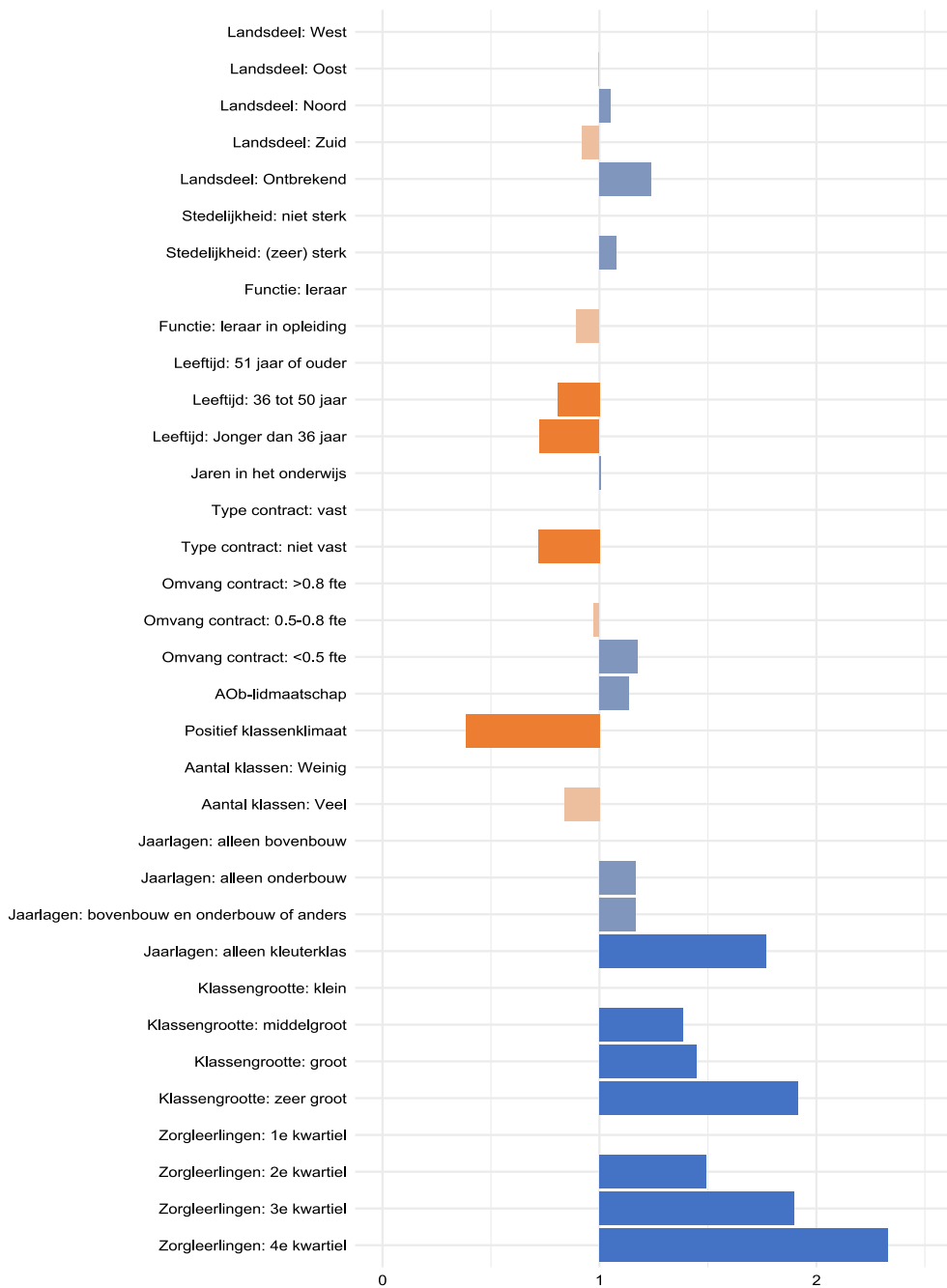
Bijlage D: Multivariate analyses

In onderstaande figuren (figuur 41 tot en met figuur 52) zijn de multivariate regressieanalyses grafisch weergegeven. Met deze analyses kunnen de relaties van meerdere kenmerken met een uitkomstmaat - werktevredenheid, werkdruk, ander werk willen en ziekteverzuim - in één analyse worden geanalyseerd. De resultaten zijn weergegeven per onderwijssoort. In de grafiek zijn de veranderingen in de odds ratio's weergegeven: dit zijn de kansverhoudingen t.o.v. een referentie-categorie (weergegeven zonder balk); een score hoger dan één betekent hier een positieve samenhang (de blauwe balken); een score tussen 0 en 1 een negatieve samenhang (de oranje balken). Voor de donkergekleurde balken geldt een significant effect; de lichtgekleurde balken geven een niet-significant effect aan. Als voorbeeld: Voor het ervaren van een hogere werkdruk in het primair onderwijs (resultaten voor het ervaren van een hogere werkdruk

figuur 41) zien we dat jongere leraren minder vaak aangeven een hoge werkdruk te hebben (de score hiervan ligt tussen de 0 en 1), t.o.v. oudere leraren. Ditzelfde geldt voor leraren zonder vast contract t.o.v. leraren mét vast contract. Ook geldt dat een negatiever klassenklimaat samenhangt met een hogere werkdruk van de leraar. Leraren in de kleuterklassen laten een hogere werkdruk zien (t.o.v. leraren die aan andere jaren lesgeven). Daarnaast geldt dat de klassengrootte en het aandeel zorgleerlingen duidelijke verschillen laten zien; hoe groter de klas en hoe meer zorgleerlingen, hoe hoger de ervaren werkdruk is. Voor alle lichtgekleurde balken zijn dus geen significante verschillen gevonden; zo maakt bijvoorbeeld de regio of de mate van stedelijkheid niet uit als we rekening houden met alle weergegeven kenmerken.

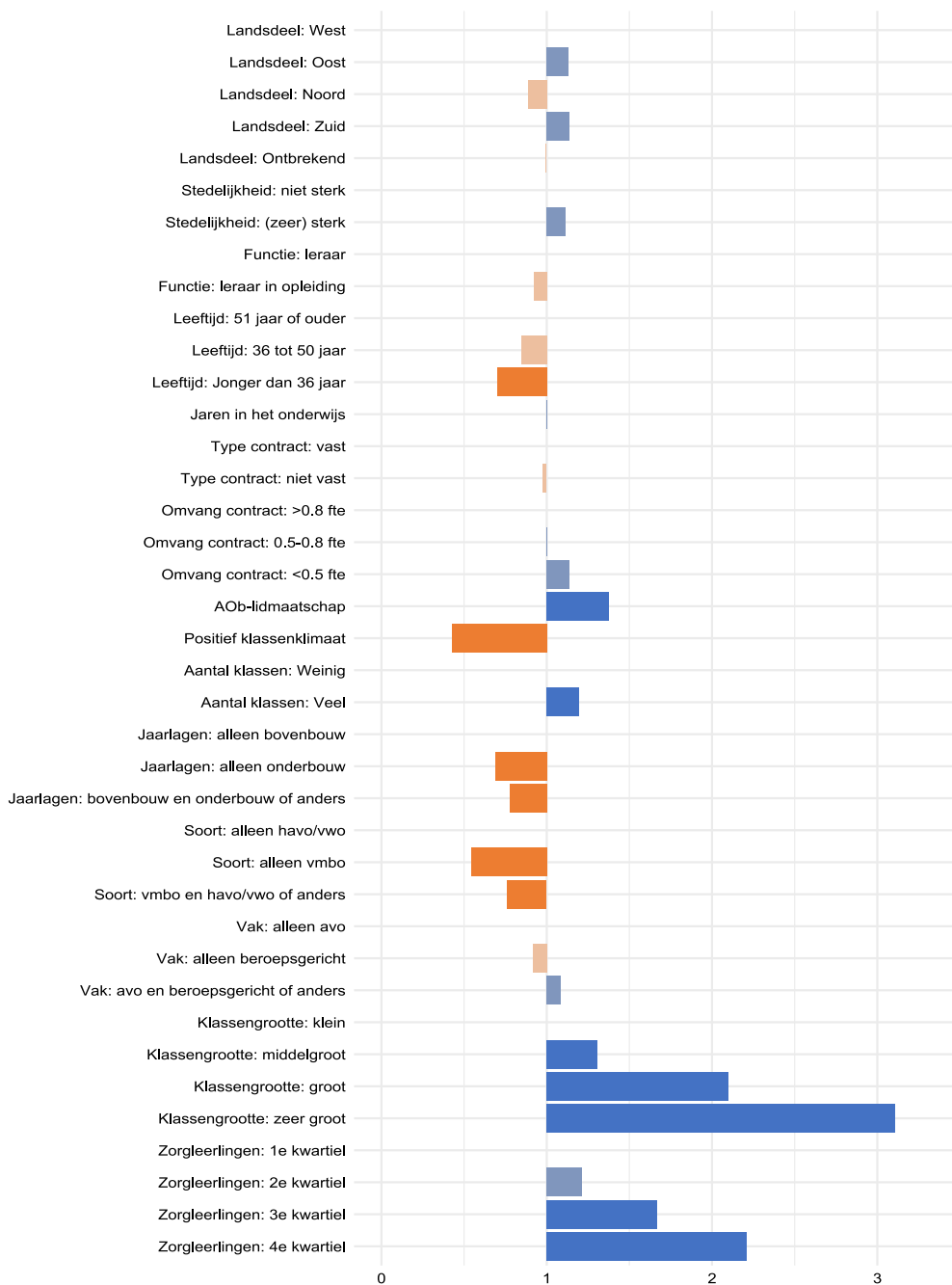
Resultaten voor het ervaren van een hogere werkdruk

Figuur 41: Resultaten regressieanalyse op het ervaren van een hogere werkdruk voor basisonderwijs

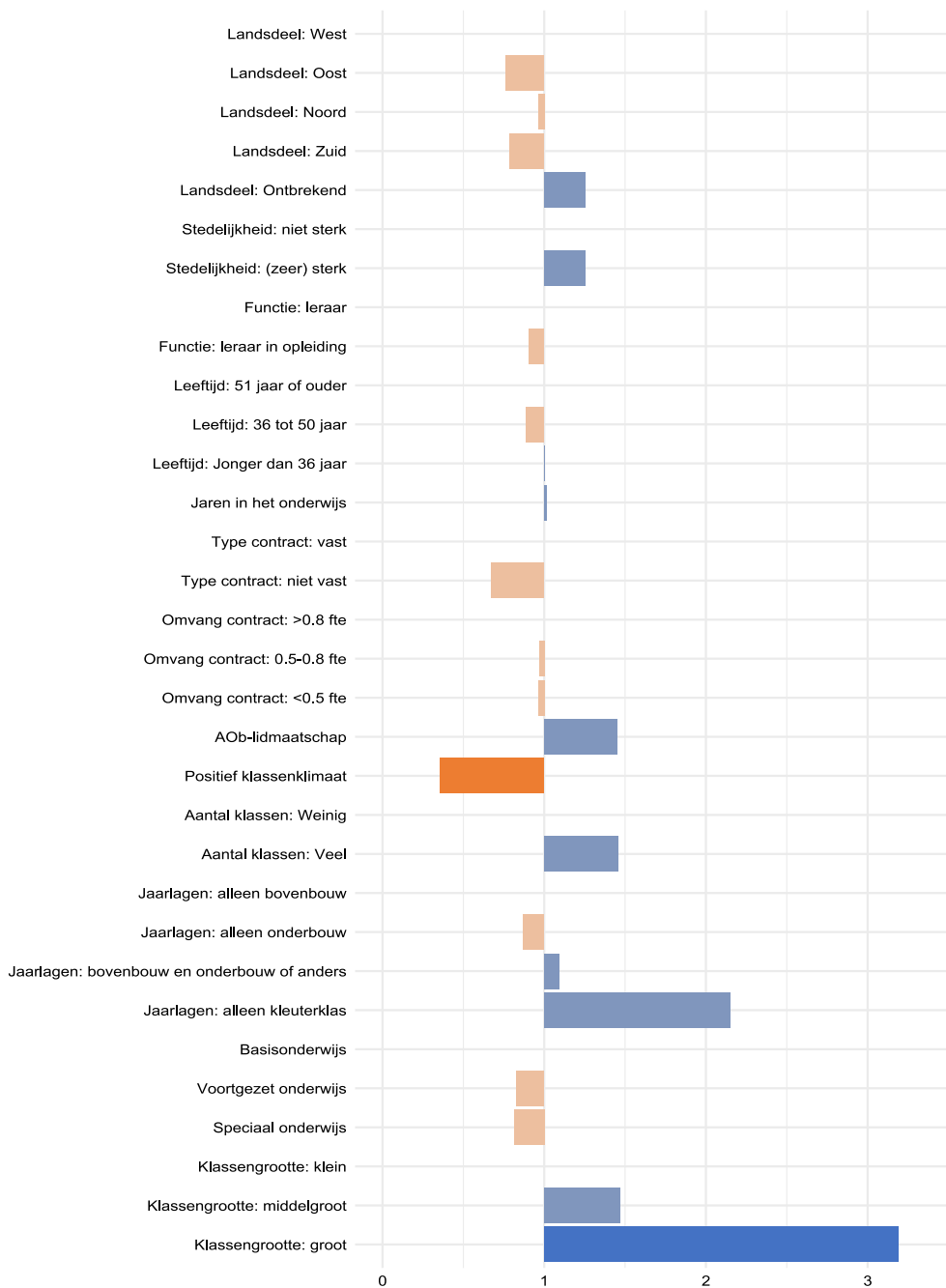
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 42: Resultaten regressieanalyse op het ervaren van een hogere werkdruk voor voortgezet onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

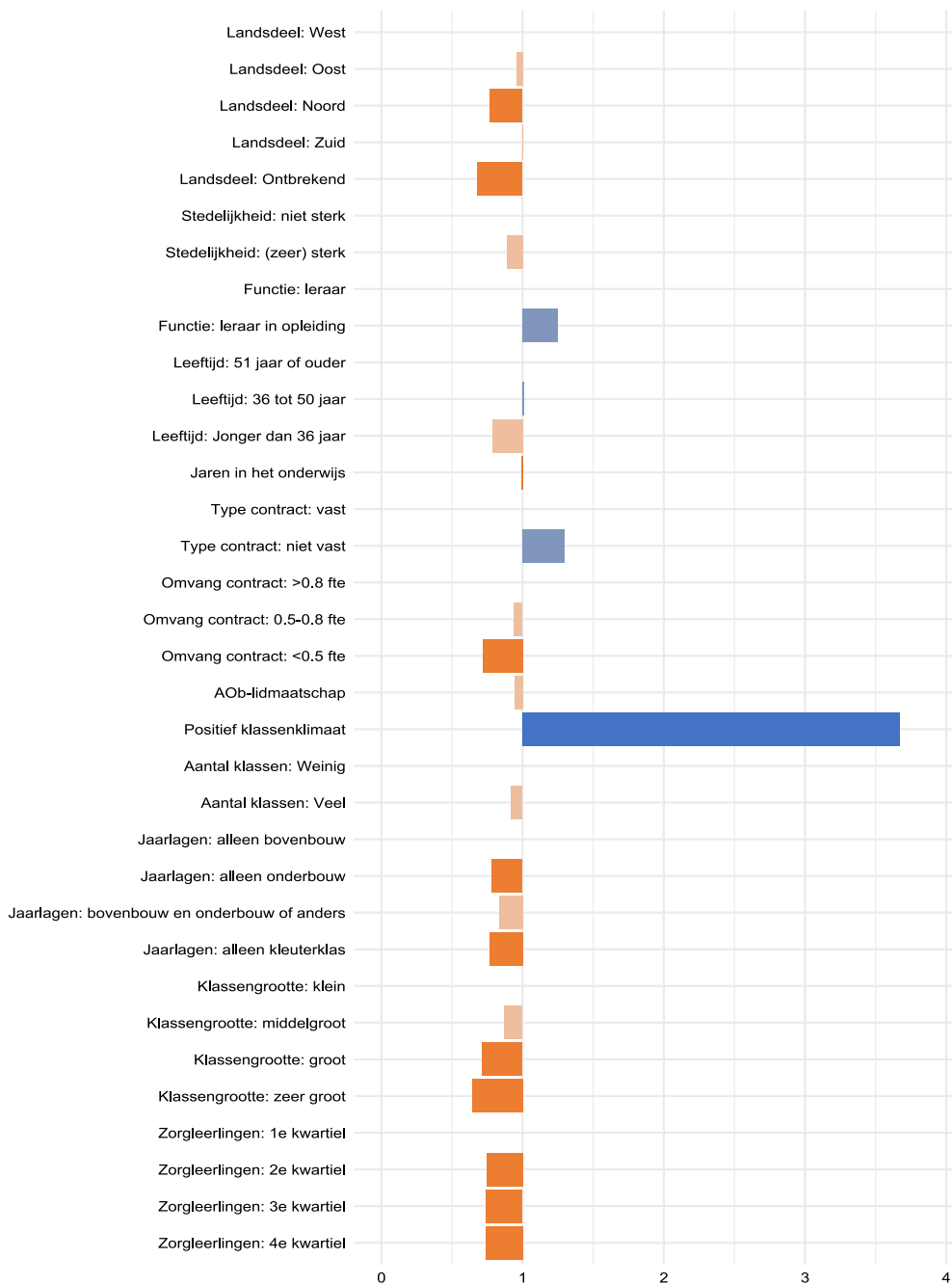
Figuur 43: Resultaten regressieanalyse op het ervaren van een hogere werkdruk voor gespecialiseerd onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

Resultaten voor het hebben van een hogere werktevredenheid

Figuur 44: Resultaten regressieanalyse op het hebben van een hogere werktevredenheid voor basisonderwijs

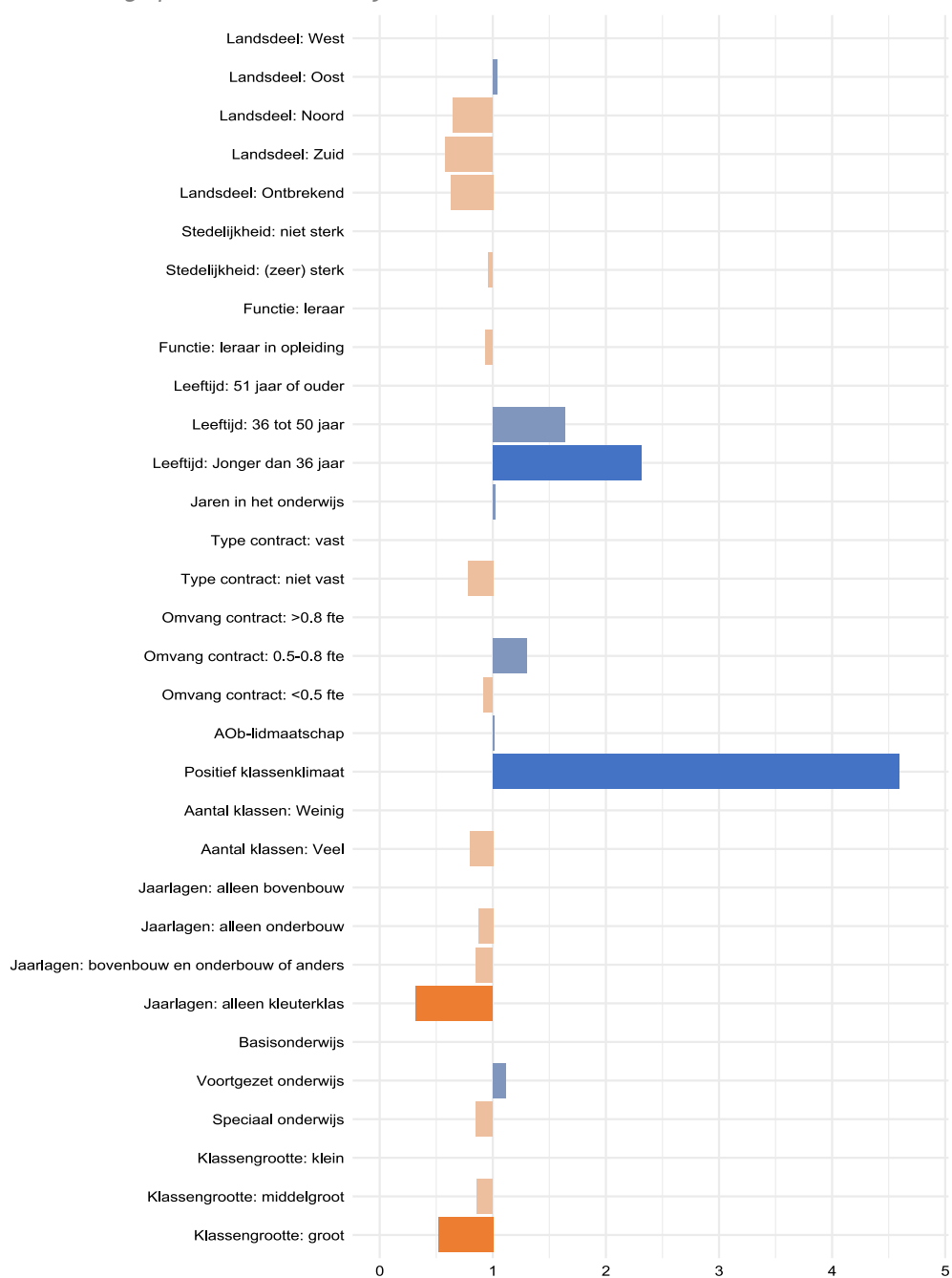
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 45: Resultaten regressieanalyse op het hebben van een hogere werktevredenheid voor voortgezet onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

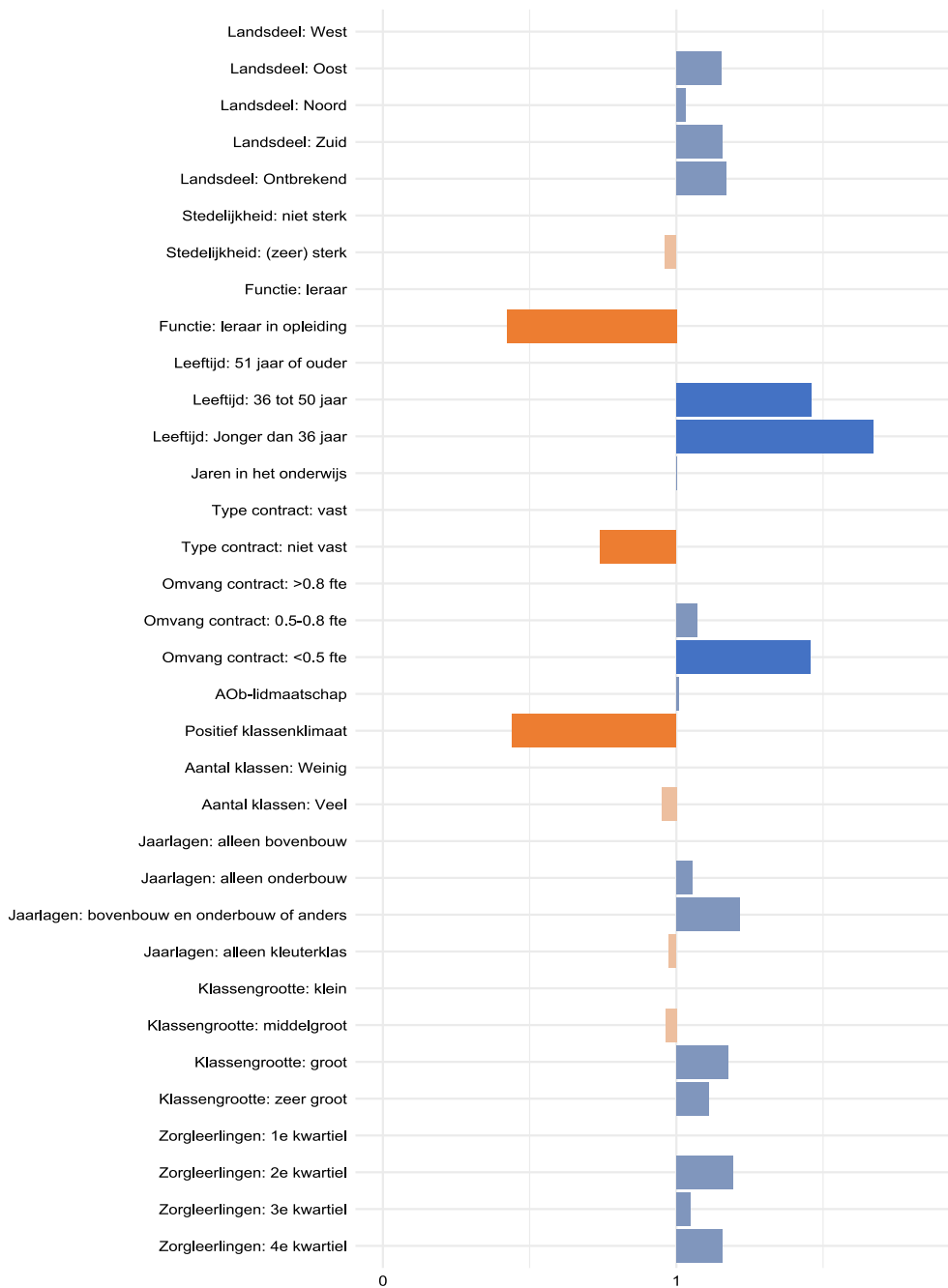
Figuur 46: Resultaten regressieanalyse op het hebben van een hogere werktevredenheid voor gespecialiseerd onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

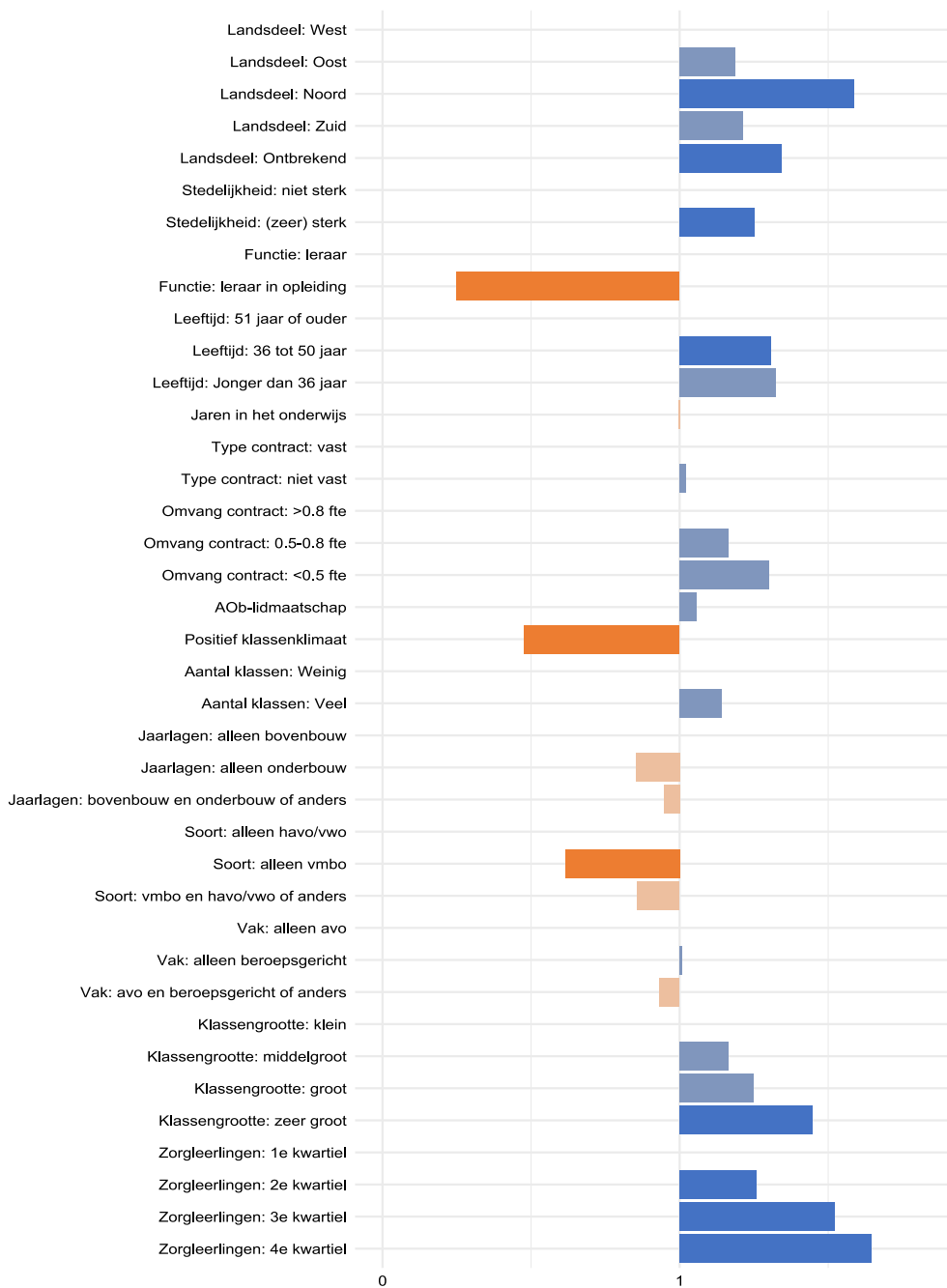
Resultaten voor het nagedacht hebben over werk buiten het onderwijs

Figuur 47: Resultaten regressieanalyse op het nagedacht hebben over werk buiten het onderwijs voor basisonderwijs

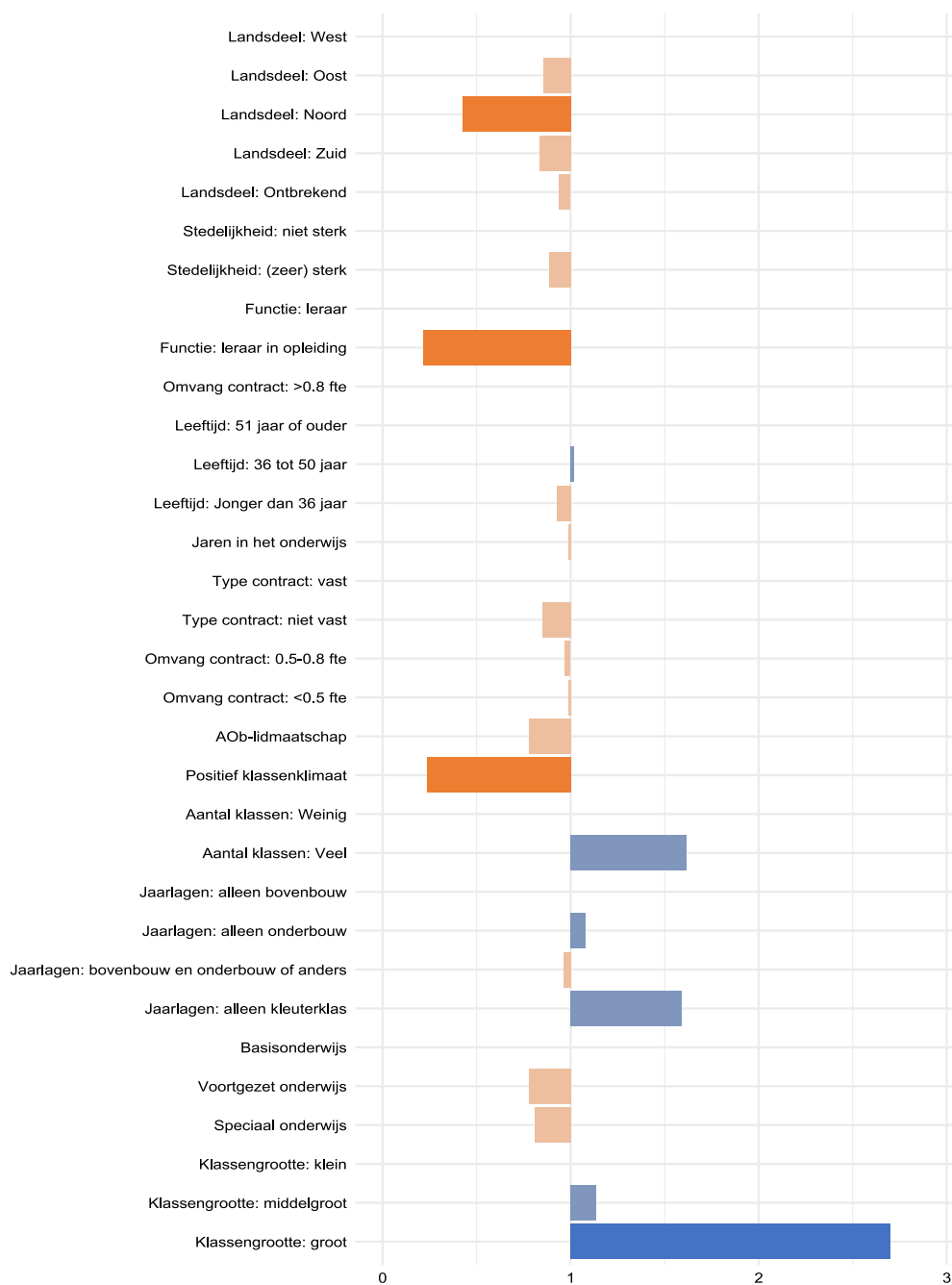
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.837 leraren in basisonderwijs

Figuur 48: Resultaten regressieanalyse op het nagedacht hebben over werk buiten het onderwijs voor voortgezet onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.902 leraren in vo

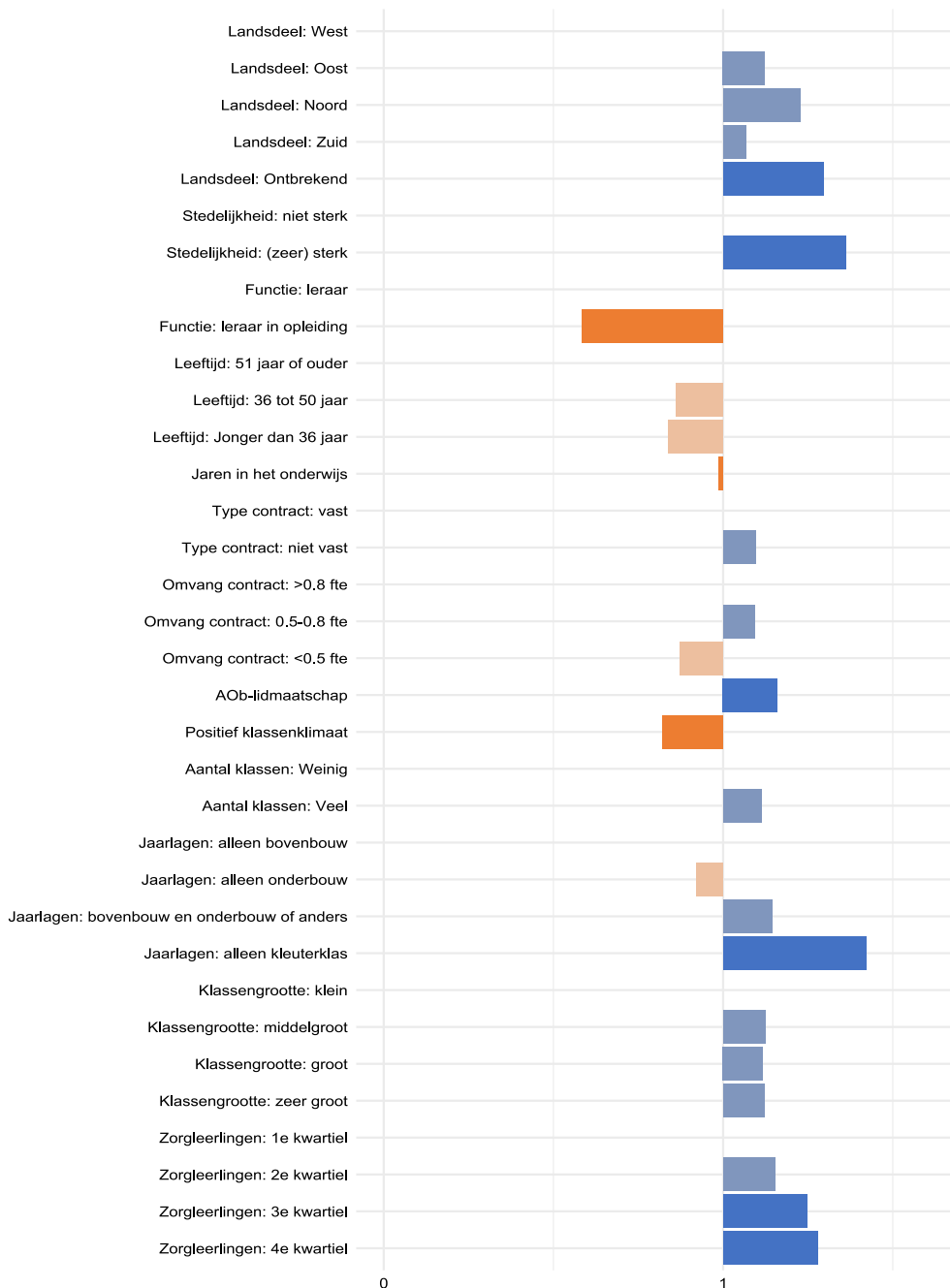
Figuur 49: Resultaten regressieanalyse op het nagedacht hebben over werk buiten het onderwijs voor gespecialiseerd onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 421 leraren in gespecialiseerd onderwijs

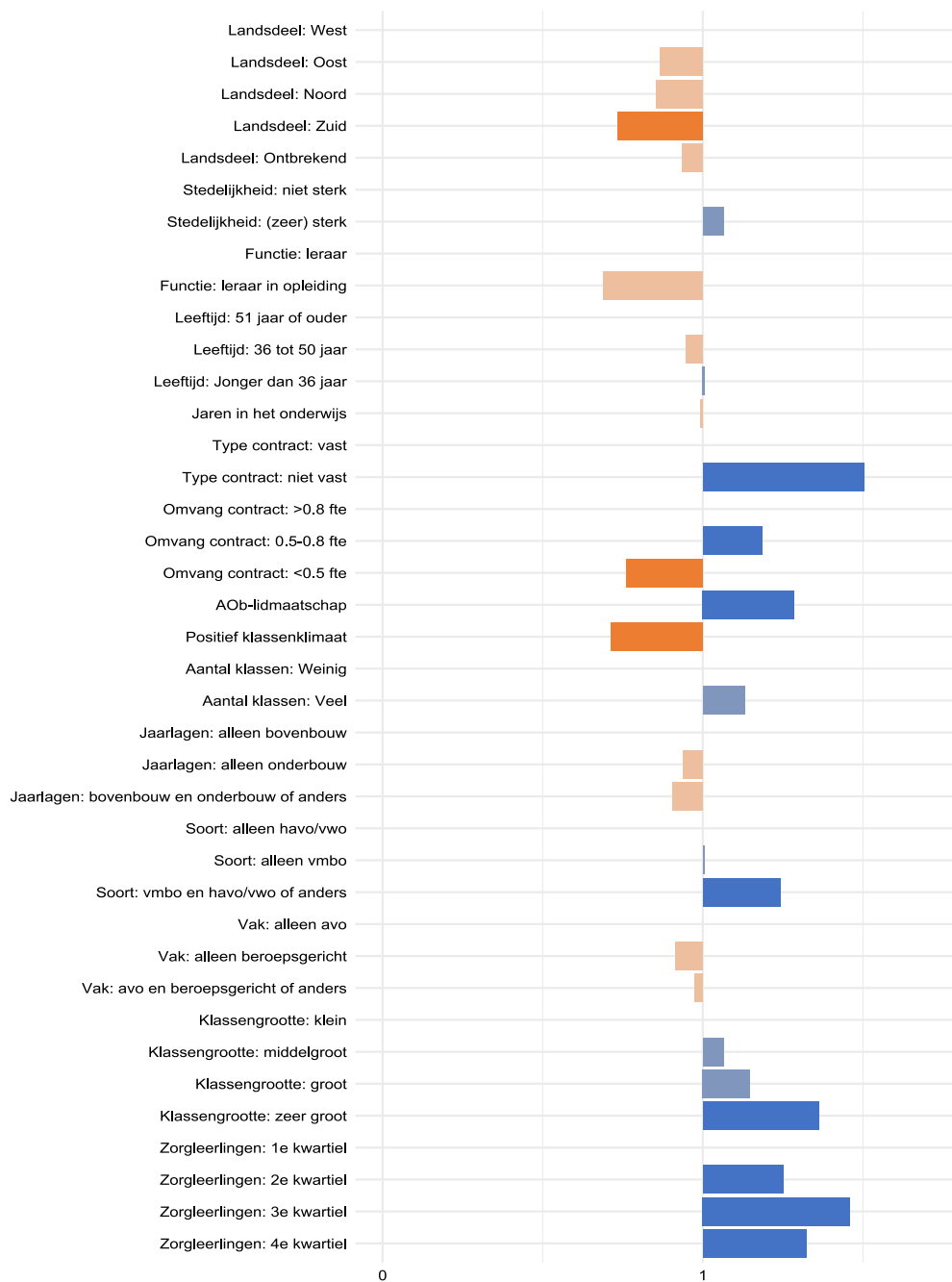
Resultaten voor het vaker verzuimen vanwege ziekte

Figuur 50: Resultaten regressieanalyse op het vaker verzuimen vanwege ziekte voor basisonderwijs

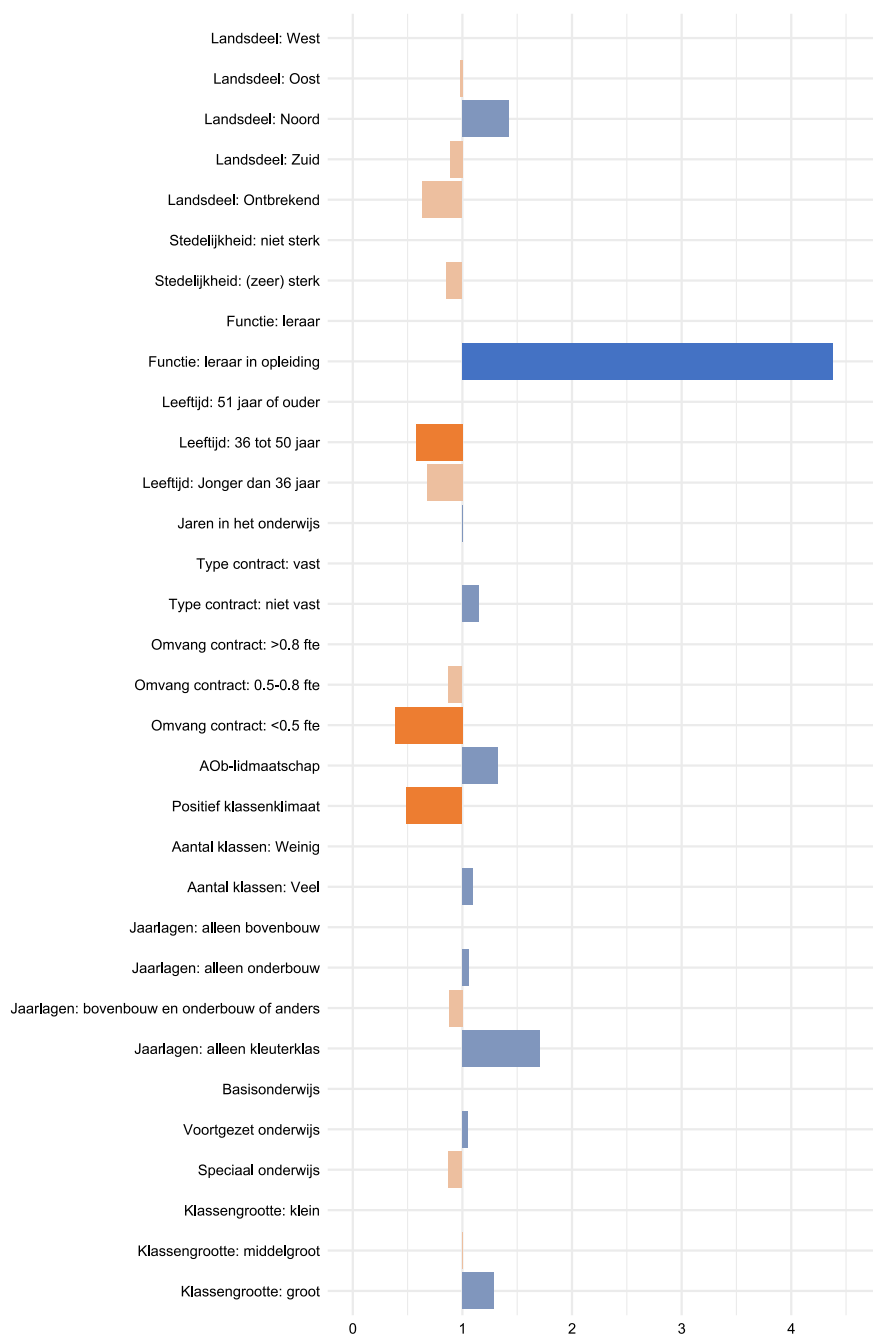
Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 3.653 leraren in basisonderwijs

Figuur 51: Resultaten regressieanalyse op het vaker verzuimen vanwege ziekte voor voortgezet onderwijs

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 2.759 leraren in vo

Figuur 52: Resultaten regressieanalyse op het vaker verzuimen vanwege ziekte voor gespecialiseerd onderwijs¹³

Bron: enquête onder leraren (i.o.), 2023, o.b.v. 395 leraren in gespecialiseerd onderwijs

13 Leraren in opleidingen laten hier een zeer sterk positief verband zijn met het vaker verzuimen t.o.v. leraren. Dit gaat echter om zeer kleine aantallen (<20).

